INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji registrační číslo: CZ.1.07/1.2.03/02.0001

SBORNÍK

ODBORNÝ SPOLEČENSKOVĚDNÍ KEMP

22. - 26. SRPNA 2016

WWW.PODPORATALENTU.CZ

TENTO PROJEKT JE FINANCOVÁN Z PROSTŘEDKŮ PLZEŇSKÉHO KRAJE.

Obsah:

ODBORNÝ DĚJEPISNÝ KEMP ..... str. 2
ODBORNÝ ZEMĚPISNÝ KEMP ..... str. 14
ODBORNÝ KEMP ČESKÉHO JAZYKA ..... str. 23

ODBORNÝ DĚJEPISNÝ KEMP

Helena VÝCHODSKÁ

1 Úvod

Rok 2016 byl jedinečný… Z hlediska historie a dějepisu především díky sedmistému výročí narození českého krále a římského císaře Karla IV. Vedle nesporných politických aktivit nejvýznamnějšího českého krále jsme se s kolektivem žáků na letošním historickém kempu snažili upozorňovat především na Karlovu činnost kulturní a zakladatelskou. Právě tyto snahy krále Karla IV., trvající téměř 50 let, připravily budoucím generacím bezpočet objektů k návštěvě – hrady, kláštery, kostely, města… Právě z takových památek jsme v letošním roce, tedy v kontextu nejvýznamnějšího jubilea roku 2016, sestavovali hlavní program historického kempu.

Karel IV. z rodu Lucemburků, panovník, který již ve své době dostal přídomek Otec vlasti, se narodil v Praze 14. 5. 1316 otci Janu Lucemburskému a matce Elišce Přemyslovně. Faktickým správcem království se stal po svém návratu z Francie do Čech roku 1333. Vládl nejdříve s titulem moravský markrabě v letech 1334-1349, od 1346 jako český král a od roku 1355 také jako císař Svaté říše římské. Byl celkem čtyřikrát ženat a stal se otcem českých králů Václava IV. a Zikmunda Lucemburského. Karel IV. zemřel na zápal plic 29. 11. 1378 v hlavním městě své „vlasti“, v Praze.

Karlovy aktivity v ryze pozitivním smyslu pocítila celá střední Evropa, v ní však především Čechy a specificky jejich západní „pohraničí“. Stopy největšího vladaře středověkých Čech nacházíme v dějinách mnoha západočeských měst - Plzně, Domažlic, Chebu či Tachova. Právě je a některá další města totiž Karel IV. označil v návrhu zákoníku (datovaného 28. září 1355 a později nazvaného Majestas Carolina) za nezcizitelná, tj. bez možnosti zastavit je do budoucna šlechtě. Jiná ze západočeských měst král na svých cestách směrem na západ a zpět často navštěvoval; byly to např. Karlovy Vary, Domažlice, Loket či Rabštejn nad Střelou. Specifické postavení mezi městy na západní hranici království měl pro krále Karla Tachov. Víme, že se právě Karel IV. zasadil o vybudování tamních mohutných hradeb a městu, které bylo dosud podřízeno správě hradu, udělil roku 1372 řadu městských privilegií.

Pokud se Karel IV. rozhodl nocovat mimo královská města, využíval pro svůj pobyt také dostatek hradů v západních Čechách. Mnohé z nich musel nejdříve vykoupit ze zástavy z dob otce Jana Lucemburského; patří k nim např. Preitenštejn u Nečtin, Týřov na Berounce či Zbiroh. Od 50. let 14. století pak Karel IV. budoval doslova síť nových hradů, jež měly střežit zemskou hranici s Bavorskem a zabezpečit důležitou obchodní trasu takzvané Zlaté stezky.

Z těchto důvodů byl založen hrad Kašperk (1356) s původním názvem Karlsberg, který zabezpečoval cestu vedoucí do bavorského Pasova, a dále do rakouské Solné komory přes Kašperské Hory. Dalším Karlovým počinem bylo založení hradu Karlskrone - Karlovy Koruny. Tuto výraznou dominantu Plzeňské kotliny dnes známe jako Radyni.

V západních Čechách měl král Karel IV. i řadu přátel. Oblíbeným císařovým místem byly Velhartice a zde především otec a syn Buškové z Velhartic, skuteční důvěrníci a přátelé (samozřejmě s vysokými státními funkcemi – osobní komorník, mistr královské komory, maršálek královského dvora a králův rádce…). Mezi další spolehlivé západočeské rody pak patřili páni z Janovic, Ronšperkové nebo páni z Rýzmberka. Významní byli oba Rýzmberkové v Karlových službách, Břeněk i Děpolt, přičemž např. právě Děpolt provázel roku 1355 budoucího císaře na korunovaci do Říma. Karlovým blízkým byl konečně také nejvyšší komorník Bohuslav ze Švamberka, vlastník hradu v Boru u Tachova a hradu Švamberka (známého dnes jako Krasíkov).

2.1 Pondělí 22. 8. 2016 – Karel IV. a královská Plzeň

První den dějepisného kempu jsme věnovali dvěma hlavním aktivitám. První z nich představovalo pondělní dopoledne strávené nad historickými hrami, jejichž prostřednictvím jsme analyzovali zájmy žáků a také jejich nejoblíbenější historická období. Cílem didaktických her pro nás bylo i zjištění hloubky znalostí o Karlu IV. a jeho době, na něž jsme v následujících dnech chtěli navázat rozličnými aktivitami v rámci plánovaných exkurzí. Podobně jako v minulých letech se ukázalo, že kromě středověku děti zajímají také moderní dějiny 20. století, což nás velmi potěšilo. Znalosti o Karlově době, tedy o reáliích 14. století, nás zaujaly neméně. Žáci a studenti, účastníci letošního kempu, prokázali rozhodně nadstandardní přehled o osobnostech, o politických i kulturních událostech i o významných místech spojených s Karlem IV. V následujících dnech jsme se tedy mohli věnovat prohlubování jejich znalostí o dobových reáliích a v rámci našich exkurzí také jejich konkretizaci v regionu západních Čech.

Druhým bodem úvodního dne kempu byla exkurze po historickém středu Plzně s výběrem objektů zaměřeným právě na problematiku středověku, avšak také s ohledem na další zájmy účastníků (zejména dějiny 20. století). Výchozím bodem pro nás bylo pochopitelně „srdce“ královského města Plzně, dnešní Náměstí Republiky a historické centrum.

Stará (Starý Plzenec) i Nová Plzeň je spjata především s rodem Přemyslovců. Řada z nich, počínaje zakladatelem města Václavem II., projevila svůj zájem o západočeský region a jeho „metropoli“ různými privilegii a benefity pro toto významné město. Na Novou Plzeň však později nezapomněl ani král Karel IV. Ještě jako markrabě moravský přikázal v reakci na předcházející protižidovské pogromy roku 1338 plzeňskému rychtáři a konšelům chránit Židy ve městě a jejich majetek. Dalším dokladem Karlova zájmu je pět důležitých písemností z let 1360-1372, tedy z vrcholného období jeho vlády. První z těchto dokumentů pochází z roku 1360 a král v něm potvrzuje držení plzeňské rychty bratřím Leinwaterům. Další písemné prameny dokládají králův záměr vybudovat z Plzně důležitou vojenskou zbrojní a zásobovací základnu. Nejdříve se Plzeňané se v roce 1362 z rozkazu krále písemně zavázali vytvořit zásobu pšenice pro případ války a počátkem následujícího roku (1363) plzeňský rychtář a konšelé potvrdili, že pro městskou zbrojnici přijali od krále přidělená brnění a doplnili je na 400 kompletních kusů. Významným příkladem Karlových aktivit v Plzni je další důležité privilegium, listina z 1. května 1363, v níž král udělil městu právo výročního trhu v osmi dnech před a po svátku svatého Bartoloměje. Je příjemné, že v posledních desetiletích byly plzeňské historické trhy obnoveny právě v týdnu okolo 24. srpna. Poslední písemný pramen z této doby pochází z roku 1372 a král v něm povoluje obyvatelům Plzně volně odkazovat svůj majetek.

Objekty, které jsme k těmto významným událostem vybrali k procházce městem, představovaly především historické domy na centrálním plzeňském náměstí, dále dominanta města i celé jeho historie, tedy chrám sv. Bartoloměje, renesanční radnice a kostel Nanebevzetí Panny Marie s františkánským klášterem. Historii plzeňské židovské komunity jsme s dětmi zpřehlednili v areálu Staré synagogy, přičemž jsme zaznamenali nelíčený zájem účastníků kempu o tuto problematiku i v širších souvislostech.

Při hodnocení Karlovy doby a jeho vztahu k regionu jsme se zaměřili i na další města v západních Čechách. Jeho výnosy se týkaly kromě Plzně také třeba královského města Tachova, Domažlic, Klatov, Ostrova, Stříbra a Sušice. V Domažlicích se na svých cestách Karel ubytoval celkem třikrát (roku 1344, 1347 a 1349) a snad jako vyjádření vděku domažlickým měšťanům potvrdil 1348 právo volby vlastního rychtáře. Městu Klatovům a Stříbru udělil roku 1372 hospodářsky výhodné právo odúmrti a Klatovským navíc roku 1378 i významné tržní právo, tj. privilegium výročního trhu. Ostrov byl králem roku 1352 zvýhodněn listinou, podle níž museli obchodníci jezdit z Prahy do Lokte právě přes toto město. Četné výsady od krále obdržela též Sušice, mezi jinými např. roku 1356 potvrzení mílového práva a roku 1372 udělení práva vybírat clo z přiháněného dobytka. Dále se Karlově pozornosti těšil pohraniční hrad a město Tachov. Vedle již zmíněných hradeb, o jejichž výstavbu se Karel zasloužil, král udělil roku 1372 Tachovu samostatné obecní zřízení a různé další městské svobody. Zájem o tento region poprvé Karel projevil již roku 1344, kdy vykoupil blízký pohraniční hrad Přimdu a samotný Tachov pak Karel IV. navštěvoval až do roku 1378, kdy zde těsně před svou smrtí ještě pobýval, poměrně často.

Na samém západu Čech se Karel VI. zajímal i o královské město Cheb a později pochopitelně o své „dítě“, jimiž jsou míněny Karlovy Vary. Chebu zaručil císař Karel roku 1355 rovnoprávné postavení s českými královskými městy také zákaz kdykoli Chebsko zastavit, městu dále potvrdil nárok na sousední území Ašska, které nemělo být v budoucnosti od Chebska nikdy odtrženo.

Městem, které je s Karlovým jménem i jeho osobností spojeno nejužším poutem, jsou beze sporu Karlovy Vary. Naše nejvýznamnější lázně založil sám král Karel kolem roku 1350. Výběr místa byl řízen léčivými účinky zdejších termálních pramenů, které byly podle všeho známy již od nepaměti, avšak podle pověsti je objevil při lovu právě král. Panovník sem v následujících letech zajížděl často, přestože k širšímu regionu, který zahrnuje i hrad Loket, měl zřejmě od dětství kontroverzní vztah. Jako čtyřletý kralevic, odtržen od své matky Elišky, absolvoval na hradě roku 1319 z příkazu otce Jana Lucemburského nedobrovolnou internaci, po níž následovala cesta do Paříže. Přesto zde Karel jako dospělý často pobýval, a to především při loveckých výpravách do zdejší královské obory.

2.2 Úterý 23. 8. 2016 – Cestou na Karlskrone

Úterní historický program propojil dvě nejdůležitější dominanty Plzeňska, rotundu sv. Petra a Pavla ve Starém Plzenci a zříceninu mohutného gotického hradu Radyně, založeného Karlem IV. pod názvem Karlskrone.

Rotunda sv. Petra a Pavla na Hůrce nad Starým Plzencem je spolu s celým areálem bývalého přemyslovského hradiště prvořadým objektem regionální i národní historie. Rotunda v otonském, tedy předrománském stylu představuje nejstarší celistvě dochovanou církevní

památkou na území České republiky a pochází z období kolem roku 976. Vlastní hradiště se skládá z akropole s palácem a obnaženými základy kostela sv. Vavřince, kostela sv. Kříže a také s rozsáhlými valy. Hradiště Na Hůrce, tedy starý hrad Plzeň, bylo v 10. a 11. století správním a církevním střediskem celých západních Čech. Nejvýznamnější v dějinách hradu byla doba, kdy byl zdejším správcem Václav I., syn Přemysla Otakara I. a pozdější král. V té době se zde dokonce razily mince. Význam hradu klesl po založení Nové Plzně roku 1295, i když ještě v 1. pol. 14. století sídlili na Staré Plzni královští úředníci. Teprve po vystavění královského hradu Karlskrone (Radyně) se správa přenesla na tento hrad.

Rotunda je typická kruhovou lodí s apsidou ve tvaru lehce stlačené podkovy. Středověká část stavby je vyzděna z otloukaných křemeninových kvádříků a pochází prokazatelně z 10. století. Stavební zásah byl pak zaznamenán ještě ve 12. století a renesanční oprava lodi byla dokončena před rokem 1600. Nejnovější památková úprava byla provedena ve dvacátých letech 20. století a následně od roku 1972 do současnosti. Předrománská podoba rotundy se sice zachovala v torzu, přesto ale tvoří vzácný příklad akrálních staveb centrálního charakteru a na významu jí přidává právě ten fakt, že je spojena s raně středověkým hradištěm. Všechny uvedené skutečnosti vedly k tomu, že rotunda sv. Petra a Pavla byla vyhlášena Národní kulturní památkou.

Druhým objektem našeho zájmu se tento den stala 7 km vzdálená Radyně. K posílení královské moci dal tento hrad král Karel vybudovat v letech 1356-1361. Nový hrad byl po svém zakladateli nazván Karlskrone, neboli Karlova koruna, avšak v následujících letech se definitivně prosadilo staré slovanské označení hradního vrchu Radyně. Palácová dispozice s ústředním palácem a dvěma věžemi po stranách výrazně připomíná jiný západočeský hrad, totiž Kašperk, založený Karlem IV. o něco dříve. Karel podporoval těžbu zlata v horním Pootaví, a Kašperk (Karlsberg) proto zbudoval na ochranu zlatorudných dolů i ke střežení zemské hranice. Je třeba si v této souvislosti uvědomit, že západočeské pohraničí se stalo už ve 30. - 40. letech 14. století místem vojenské konfrontace mezi Karlem a jeho úhlavním nepřítelem, císařem Ludvíkem IV. Příhraničí tedy od té doby chránily v této oblasti dva nové hrady, přičemž Karel využil osvědčených metod, projektů, stavebních postupů i osobností. Radyně je považována za dílo stejné královské stavební huti jako v případě Kašperku, tedy huti vedené Michalem Parléřem a Vítem Hedvábným.

Kromě těchto nových hradů věnoval Karel IV. v západních Čechách pozornost i královským hradům již stojícím. Již jsem uvedla, že roku 1344 panovník vykoupil Přimdu a po svém návratu z Francie do Čech začal vykupovat další hrady ze zástavy šlechty. Takovými královskými statky se na západě království znovu staly hrady Preitenštejn u Nečtin, Tachov, Týřov a Zbiroh, které král výslovně jmenuje jako objekty svého zájmu ve vlastním životopise s názvem Vita Caroli.

2.3 Středa 24. 8. 2016 – To nejzajímavější kolem Karlštejna

Památkou neodmyslitelnou od osobnosti Karla IV. je pochopitelně hrad Karlštejn. Kraj na pomezí západních a středních Čech jsme tento den využili k exkurzi na tento reprezentativní hrad, ale i na další místa blízká českému králi Karlovi IV. – blízká geograficky, i když poněkud vzdálená historicky.

Naším prvním cílem se staly Koněpruské jeskyně. Místo, které je součástí Českého krasu, jsme zvolili jako lokalitu spojenou s nejstarší prehistorií naší vlasti. V systému Koněpruských jeskyní bylo nalezeno velké množství zvířecích kostí z doby před 600 000 – 13 000 lety a také lidské kosti patřící druhu Homo sapiens staré mnoho tisíc let. Koněpruské jeskyně jsou zatím nejdelším jeskynním systémem, který byl na území Čech objeven. Měří něco málo přes 2 kilometry a děti procházely návštěvním okruhem dlouhým necelých 600 metrů přibližně hodinu. Jeskyně vytvořila svou činností voda ve vápencích devonského stáří (stáří kolem cca 400 milionů let), mají celkem 3 patra a jejich výškový rozdíl činí více než 70 metrů. Přístupné prostory jsou skutečně jedinečné, a to především svou opálonosnou výzdobou a paleontologickými nálezy dokládajícími vývoj přírody za posledních 1,5 miliónu let.

Zajímavou prohlídku jsme využili k prezentaci nových pojmů z oblasti geologie, paleontologie a prehistorie, jejich co nejpřesnější analýze a využití ve vyprávění o tématu: antropogeneze, brčko, glaciál, Homo sapiens neanderthalensis, Homo sapiens sapiens, jeskyně, jeskynní dóm, jeskynní medvěd, komín, kras, propast, stalagmit, stalagnát, stalaktit…

Ústředním objektem středečního programu se stal hrad Karlštejn. Korunovační klenoty Svaté říše římské, kaple sv. Kříže, Mistr Theodorik, Arnošt z Pardubic, Noc na Karštejně… Tato a mnoho jiných témat jsme probrali s dětmi během několika hodin strávených na honosném hradě, přičemž jsme objektu a koncentrované dětské pozornosti využili především k mnohým příkladům z dějin každodennosti 14. století. Diskuse probíhala k dějinám odívání, k dějinám tepla, k dějinám gastronomie i k dějinám medicíny.

Král Karel IV. založil Karlštejn 10. 6. 1348 jako císařskou rezidenci, ale zejména jako klenotnici určenou k uchování sbírky svatých relikvií a císařských korunovačních klenotů. Stavba a výzdoba hradu byla dokončena v rekordním čase, 9. 2. 1367, kdy zde byl skutečně uložen říšský korunovační poklad.

Karlštejn je typický rozložením i tvarem věží - Studniční věž, Purkrabství, mohutný Císařský palác, Mariánská věž, kaple sv. Kateřiny, Velká věž s kaplí sv. Kříže… to jsou objekty viditelné na desítky kilometrů ve středočeské krajině a známé každému z Čechů. Nejdůležitější a v jistém smyslu nejhodnotnější částí celého hradu je bezesporu kaple sv. Kříže, kterou zdobí unikátní soubor 129 gotických deskových obrazů Mistra Theodorika. Právě zde byly v minulosti uloženy říšské korunovační klenoty a svaté ostatky, později pak české korunovační klenoty a zemský archiv. Interiér kaple je ozdoben zlacením, drahými kameny a hvězdami, sluncem a měsícem z benátského skla. Na děti pak zapůsobily i soukromé královy prostory – palác, který sloužil v době Karla IV. a Václava IV. jako obydlí panovníka a jeho dvora, prohlídka se uskutečnila i v Karlově ložnici a reprezentačních prostorách.

Poslední zastávkou ve středečním programu bylo prehistorické naleziště, raně středověké hradiště a středověký hrad – nesmírně významné místo českých dějin, Tetín u Berouna.

Historii tohoto místa otvíráme v pravém slova smyslu na místě úvodní kapitoly našich dějin. Na skalním ostrohu Tetínských skal mezi řekou Berounkou a lomem č. 152 můžeme ve skalách sledovat tzv. Turské maštale. Tvoří je torza zhruba osmnácti jeskynních vchodů, které většinou odkazují na samostatné jeskyňky. Jeskyně se nacházejí v pruhu dlouhém zhruba 35 m a širokém 10 – 15 m a v minulosti zde byly odhaleny unikátní archeologické nálezy dokládající osídlení již z období doby kamenné, konkrétně aurignacienu a magdalenienu. S dětmi jsme se tak ocitli na místě nejstarších obyvatel známých z dějin naší vlasti. Na působivém místě a doslova „in situ" jsme diskutovali o antropogenezi, o evoluci, o prvotním osídlení naší země a životním stylu nejstarších obyvatel.

Dalším tématem při průzkumu tohoto místa bylo hradiště na Tetíně. Ostrožna byla osídlena od neolitu, v eneolitu byla zřejmě výšinným sídlištěm a obyvatelstvo zde bylo prokázáno také od mladší doby bronzové až po dobu halštatskou. Samotný raně středověký areál vznikl patrně na prahu střední doby hradištní a patřil k přemyslovské doméně, přičemž hradiště střežilo důležitý brod přes řeku Berounku. Písemně je tetínské hradiště doloženo k roku 921, kdy se na něj uchýlila kněžna-vdova Ludmila. Zde také byla z rozkazu své snachy kněžny Drahomíry zavražděna. Při této příležitosti jsme využili působivého prostředí k připomenutí jedné z našich nejstarších národních legend.

O kněžně Ludmile

Nastal soumrak staré pohanské víry. Lid přestal věřiti žrecům, kácel modly, odvracel se od víry otcův.

Zemí se šířila nová víra, víra v jednoho Boha, otce všech lidí, a v Krista, syna jeho, který přikázal lidem, aby se milovali.

Český národ ochotně přijímal evangelium, hlásané slovanskými kněžími, které povolal do země Rostislav, moravský kníže. Na Moravě byl pokřtěn kníže Bořivoj s manželkou svou Ludmilou, která se pak zvláště přičiňovala o rozšíření křesťanství. Byla to žena rozumná, srdce dobrého, takže ji lid choval v úctě a lásce a pro její štědrost nazýval ji matkou chudiny.

Po manželově smrti, když i její syn kníže Vratislav I. v mladém věku zemřel, ujala se vnuka svého Václava a pečlivě se starala, aby jako budoucí kníže byl vycvičen v písmu slovanském i v křesťanských zásadách. Václav ji miloval nade všecko, avšak tato láska vzbudila hněv jeho matky Drahomíry, panovačné, hrdé kněžny lutické, která se zmocnila vlády v zemi a Ludmile záviděla její oblibu.

Kněžna Ludmila tušíc příčinu její nenávisti odstěhovala se na tichý, odlehlý Tetín, kde chtěla v osamění a na modlitbách svůj život dokončiti.

Avšak i zde dostihl jí hněv ukrutné kněžny.

Jednoho dne přitrhla ke hradu tlupa najatých vrahů, a když se setmělo, vpadli její vůdcové Tuman a Kovan do komnaty, kde se právě kněžna modlila. Nedbajíce proseb nevinné oběti, zardousili ji závojem, který jí strhli z hlavy.

Když vykonali svůj ohavný zločin, prchli pod ochranou tmy a spěchali koňmo pro odměnu ke kněžně Drahomíře, z jejíhož návodu provedli vraždu.

Jidášské groše jim však nepřinesly požehnání. Pří dělení peněz znepřátelili se tak, že druh před druhem musel prchati.

Když pak ve známost lidu vešlo, kdo zavraždil oblíbenou kněžnu, tu ze strachu odešel Tuman do ciziny a zhynul tam v nouzi. Kovan byl jat a kmetským soudem odsouzen ke ztrátě hrdla.

Drahomíra počala brzy litovati svého činu. Dům, v němž přebývala kněžna Ludmila, dala přestavěti v chrám, zasvěcený archandělu Michalovi. Nesmyla tím však své viny před národem ani před soudem dějin.

Ani Drahomířin hrob se nezachoval. Zmizela prý záhadně na náměstí Loretánském, v těch místech, kde stával po léta Drahomířin sloup. Dějepisci se domnívají, že tady byla zavražděna, lid bájil, že ji unesli draci.

Josef Pavel, Pověsti Českých hradů a zámků

Dalším tématem k vyprávění o tomto místě byl vrcholně středověký hrad Tetín. Hrad byl založen kolem roku 1288 za krále Václava II. Od roku 1321 byl v majetku Štěpána z Tetína, synovce přemyslovského levobočka probošta Jana Volka. Od jeho rodu koupil hrad Karel IV. a panství následně připojil k nedalekému hradu Karlštejnu. Samotný hrad Tetín brzy poté zanikl a jeho zkázu pak dokonali vesničané, kteří ho využívali jako zdroj levného stavebního materiálu.

Na Tetíně později působil karlštejnský děkan a kronikář Václav Hájek z Libočan, jehož dnes připomíná pamětní deska umístěná na domě při kostele sv. Kateřiny.

2.4 Čtvrtek 25. 8. 2016 – Osobnosti severozápadních Čech

Pro čtvrtý den dějepisného kempu jsme se rozhodli opustit ústřední tématiku Karla IV. Pro větší pestrost programu jsme zvolili jiné osobnosti a specifika západočeských dějin, k nimž rozhodně patří např. Kryštof Hrant z Polžic a Bezdružic či dějiny lázeňství.

Naše první trasa čtvrtečního dne vedla z Plzně do Konstantinových Lázní. Vedle poměrně frekventovaných lázeňských areálů, kterými jsou západočeské Karlovy Vary, Mariánské a Františkovy Lázně, jsou „Konstantinky“ jedním z nejklidnějších míst západočeského lázeňského trojúhelníku. Jsou také jediným lázněmi ležícími na území Plzeňského kraje. Sirný pramen byl v těchto končinách znám již v 16. století, tenkrát tvořil dokonce močál severně od

dnešních lázní, ale historie jeho balneologického využití se datuje až do doby o 200 let pozdější. Až v 18. století se o pramen začal vážně zajímat kníže Konstantin Löwenstein, a to zpočátku především z důvodů hledání uhelných dolů. V odborných kruzích tehdy panoval názor, že ložiska uhlí a sirné prameny spolu úzce souvisí. Lázeňství dlouhá léta kníže nevěnoval pozornost, když se však prokázalo, že v této lokalitě žádná uhelná ložiska nejsou, zaměřil Löwenstein svůj zájem na pramen a jeho léčebné účinky. Na přelomu 18. a 19. století se ostatní západočeské prameny již výrazně využívaly pro léčbu různých onemocnění, začaly být i významným zdrojem příjmů, a proto byl i zde v roce 1803 u pramene (Na Smraďáku) založen první lázeňský dům. Velký rozmach lázně pak čekal koncem minulého století, kdy se lázeňské domy posunuly více k jihu do dnešních míst a pacientům bylo zpřístupněno 5 pramenů hydrogenuhličitano-sodnohořečnaté kyselky. Dnes se do Konstantinových Lázní jezdí léčit především lidé s různými druhy kardiovaskulárních onemocnění. Hlavní léčebné metody jsou založeny na využívání místní minerální vody s největším obsahem kysličníku (oxidu uhličitého) ze všech pramenů v České republice

K zajímavým pamětihodnostem, které nám posloužily k objasnění širšího tématu dějin západočeské balneologie, patří v centru Konstantinových Lázní kaple zasvěcená Panně Marii Lurdské z poslední třetiny 19. století a lázeňské budovy z dob po roce 1872, kdy lázně koupila plzeňská společnost vedená JUDr. Franzem Josefem Pankrazem. Tehdy byl založen i rozsáhlý lázeňský park a dokončena stavba hlavní lázeňské budovy. Dnešní hlavní lázeňský dům pochází z roku 1928, přičemž po II. světové válce byl pojmenován podle pražského lékaře, kardiologa Bohumila Prusíka, který lázeňství v medicíně velmi významně prosazoval.

Dalším objektem našeho zájmu se staly dvě malé západočeské obce – Polžice a Bezdružice. Obě se vážou k osobnosti nesmírného historického, politického i kulturního významu 16. a 17. století, ke Kryštofu Harantovi. Do české historie se zapsal jako cestovatel, hudební skladatel, spisovatel a politik. Narodil se roku 1564 na západočeském hradě Klenová a na polžické tvrzi trávil dětství. Od svých dvanácti let pobýval na zámku Ambras nedaleko Innsbrucku u dvora Ferdinanda Tyrolského – bratra tehdejšího císaře Maxmiliána – kde se mu dostalo vynikajícího vzdělání a vychování v různých oblastech, především pak ve smyslu uměleckém a hudebním. Dnes je Kryštof Harant hodnocen jako jeden z našich nejvýraznějších hudebních skladatelů období pozdní renesance. Z jeho tvorby se zachovala kompletní katolická pětihlasá mše Missa Quinis Vocibus a dvě motteta. Vojenských zkušeností nabyl po svém návratu do Čech ve válce v Uhrách proti Turkům.

Jedinečným počinem v životě Kryštofa Haranta byla v roce 1598 náročná pouť do Svaté země a Egypta, která trvala více než rok a kterou podnikl se svým švagrem Heřmanem Černínem z Chudenic. Putovali koňmo do Benátek, odtud lodí na Krétu, do palestinské Jaffy, procestovali nejvýznamnější místa spojená s životem Ježíše Krista a pokračovali dále po souši do Egypta, na horu Sinaj, Oreb a na horu Svaté Kateřiny. Kryštof Harant své poznatky a zkušenosti později vtělil do podrobného cestopisu, který vyšel v roce 1608. V jeho době se staly známými i další jeho cestopisy, např. o výpravě do Holandska, Francie či Španělska, které se však do dnešní doby nedochovaly.

Kryštof Harant zažil celkem 4 české krále, z nichž třem v určitém slova smyslu sloužil. V letech 1601 - 1612 působil jako komorník u dvora císaře Rudolfa II., významné funkce zastával v období panování krále Matyáše, nejvyšších poct se však dočkal za krátkého panování Zimního krále Fridricha Falckého. V době stavovského povstání byl jmenován prezidentem české komory a k jeho povinnostem pařil i dohled nad zemskými financemi. Po porážce českých protestantů na Bílé hoře roku 1620 se proto Kryštof Harant „musel" ocitnout mezi sedmadvaceti českými pány, které císař Ferdinand II. nechal za vzpouru popravit. Jeden z nejvýznamnějších českých šlechticů a reprezentantů své doby byl sťat na Staroměstském náměstí 21. června 1621 rukou pražského kata Jana Mydláře.

Čtvrteční cesta historického kempu pokračovala na gotický hrad Gutštejn. Romantická zřícenina hradu stojí na zalesněné výšině nad údolím potoka Hadovky poblíž Konstantinových Lázní. Dvojdílný hrad je velmi působivý díky zachovanému bytnému paláci, vysoké hranolové věži s výrazně zaobleným nárožím a obvodových zdí vnitřního hradu. Gutštejn byl již od 13. století sídlem mocného rodu pánů z Gutštejna. Hrad odolal všem nástrahám středověkých válek, např. v roce 1422 ho marně obléhalo i husitské vojsko. Nárokům na komfort Gutštejn přestal svým majitelům vyhovovat v 15. století a po roce 1566 se uvádí již jako pustý.

Procházku na Gutštejn i pobyt na hradě jsme s dětmi využili k diskusi o životním stylu a reáliích gotické doby. Účastníci kempu se spontánně nejvíce zajímali o stavební techniky šlechtických i prostých sídel, komunikační techniky („poštu") té doby, uchovávání potravin a jídelníček vůbec, trávení „volného času" šlechty, zařízení hradní „domácnosti" apod.

Posledním a v jistém slova smyslu i vrcholným cílem tohoto dne se stal unikátní premonstrátský klášter v Teplé. Klášter byl podle legendy založen roku 1193, historické údaje dokládají vysvěcení klášterního kostela roku 1232, a to za účasti českého krále Václava I. Dramatické dějiny na západě Čech pak přinesla klášteru jak období rozkvětu a architektonických aktivit, tak také těžké časy husitských válek a třicetileté války. Příčinou dílčí zkázy kláštera se stal roku 1659 ničivý požár, po němž se barokní přestavby celého areálu ujal Kryštof Dientzenhofer. V 18. a 19. století se zdejší mniši začali zabývat zkoumáním léčivých pramenů v širokém okolí, a tak klášter v Teplé stanul u vzniku Mariánských Lázní.

Areál kláštera v současnosti poskytuje jak velmi rozumně koncipovanou prohlídkovou trasu barokního konventu, románsko-gotického klášterního kostela a unikátní klášterní knihovny, tak také a rozsáhlý barokní areál parku. Právě při procházce po klášterních pozemcích jsme s dětmi zpřehlednili historii mnišských řádů v Evropě a v Čechách, samozřejmě s důrazem na řeholní pravidla, cíle a význam premonstrátů v našich dějinách.

2.5 Pátek 26. 8. 2016 – Ještě jednou Plzeň

Poslední den dějepisného kempu byl letos věnován vybraným objektům v Plzni, a to především s ohledem na zájem dětí a na ústřední téma celého týdne.

Účastníci kempu projevili nejdříve přání doplnit historii judaismu, proto jsme jako první objekt zvolili Velkou synagogu. Plzeňská synagoga, založená roku 1888, je druhou největší synagogou v Evropě a třetí největší na světě. Patří mezi významné světové židovské památky. První návrh vídeňského architekta Fleischera tehdejší vedení města odmítlo s argumentem, že věže synagogy by byly příliš vysoké a slohově příliš blízké křesťanskému chrámu sv. Bartoloměje na nedalekém náměstí. Novým návrhem byl v roce 1890 pověřen Emanuel Klotz, který zcela změnil původně navrhovaný gotický architektonický sloh, věže snížil o 20 metrů a celkovou koncepci změnil na novorománskou. Stavba byla zadána plzeňskému staviteli a architektovi Rudolfu Štechovi v roce 1891, a provedena byla během 2 let. 20. století „přineslo" synagoze neblahé události, a to zejména v období II. světové války, ale i v době následující, kdy byla po roce 1948 změněna na skladiště. Poslední bohoslužba se zde konala v roce 1973. Snahy o obnovu Velké synagogy lze vysledovat od 80. let, přičemž k rekonstrukci samotné došlo v následujícím desetiletí.

S dětmi jsme mimo jiné hovořili i praktickém životě vyznavačů judaismu a jejich životním stylu. Plzeňská Židovská obec má v současnosti cca 25 aktivních členů a přibližně 70 obyvatel Plzně je částečně židovského původu. K bohoslužbám není využívána Velká synagoga, ale malá modlitebna, kam každý týden a v čase židovských svátků dojíždí hazan z Prahy.

Následujícím objektem, který jsme dětem nabídli k širokému využití, bylo Západočeské muzeum. Novorenesanční dvoukřídlá budova v Kopeckého sadech patří k nejpůsobivějším dominantám historického jádra města Plzně. Její výstavba probíhala v letech 1897 – 1900 podle plánů architekta Josefa Škorpila a bohatá vnitřní výzdoba je dílem řady předních výtvarných umělců, jakými byli Celda Klouček, Vojtěch Šaff , Augustin Němejc, František Ženíšek a další.

S žáky jsme navštívili nejdříve expozici pravěku, kterou tvoří bohaté sbírky, interaktivní filmové produkce a 27 panelů s bohatou fotografickou dokumentací z terénních výzkumů. Pravěké artefakty děti zkoumaly podle připraveného didaktického návodu a soutěžních úkolů ve 34 vitrínách, které prezentují trojrozměrné předměty získané do sbírek muzea z posledních 130 let terénních archeologických výzkumů. Druhým tématem našich didaktických aktivit byla expozice Pohledy do minulosti Plzeňského kraje, která prezentuje dějiny západních Čech od 10. do poloviny 19. století a orientuje se především na hmotnou kulturu regionu. Největší ohlas u dětí zde vzbudila filmová animace raně středověkého vývoje Staré Plzně na místech, která jsme během týdne navštívili (hradiště Na Hůrce a Starý Plzenec).

Práci dětí nad didaktickými úkoly jsme využili v pátečním odpoledni u zajímavé venkovní fresky s názvem Theatrum Mundi v plzeňských Křižíkových sadech. Freska, která vznikla roku 2001, představuje největší velkoplošný nástěnný obraz v České republice. V zajímavé a nápadité kompozici znázorňuje nejslavnější plzeňské osobnosti, počínaje zakladatelem města králem Václavem II., přes císaře Rudolfa II., chodského rebela Jana Sladkého Kozinu, vynálezce Františka Křižíka až po osobnosti moderní doby, jako byli Josef Skupa, Jiří Trnka či Miroslav Horníček. V historických prostorách plzeňských hradeb děti absolvovaly závěrečný didaktický test, který shrnul podstatná témata týdne. Jako každý rok byly jednotlivé otázky, tvůrčí úkoly i celková koncepce testu sestaveny s vysokými nároky. I letos účastníci kempu

přesvědčili svými výsledky o skutečné pozornosti a schopnostech vnímat, registrovat a aplikovat různorodou faktografii, kterou jsme prezentovali v rámci historického kempu během celého týdne na našich exkurzích.

3 Závěr

Práce s dětským kolektivem v historickém kempu 2016 byla jednoznačně a výhradně pozitivní. Soudím podle reakcí dětí samotných, že i pro ně byl „týden s historií“ pozitivní, přínosný a potěšující. Děti byly po celý týden pozorné, soustředěné, zvídavé a velmi vnímavé, přestože historický kemp kladl po celých pět dní svého trvání na účastníky vysoké odborné i volní nároky. O to více jsme jako tvůrci odborného programu, metodik i lektor historie, nadšeni tímto dlouhodobým projektem. Máme eminentní zájem zachovat kontinuitu v působení na žáky a studenty západočeských škol v oblasti humanitních věd, historie především. Historii západních Čech nelze v dobrém slova smyslu nikdy vyčerpat, stejně jako zájem talentovaných dětí. Pro další ročník Podpory talentů proto nabízíme mnoho hodnotných témat, kulturně-historických památek a zajímavých osobností historie západních Čech, to vše na pozadí moderních forem práce a aktivizačních didaktických výstupů.

4 Použitá literatura

BĚLOHLÁVEK, M.: Dějiny Plzně. 1. Od počátků do roku 1788. Plzeň, 1965.

BĚLOHLÁVEK, M.: Vzpomínky na starou Plzeň. Plzeň, 2000. ISBN 80-7211-082-9.

DOUŠA, J.: Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost. Praha, 2004. ISBN 80-7106-723-7 .

ČEPELÁK, V.: Dějiny Plzně. 2. Od roku 1788 do roku 1918. Plzeň, 1967.

KUMPERA, J.: Západní Čechy od A do Z: historie, památky, příroda. Praha, 2003. ISBN 80-7306-060-4.

MENCL, V.: Sedm kapitol z její výtvarné minulosti. Plzeň, 1961.

VÝCHODSKÁ, H.: Dějepis hrou. Plzeň, 2008.

5 Kontakt na autora

PaedDr. Helena Východská
Katedra historie FPE ZČU v Plzni
hvychod@khi.zcu.cz

ODBORNÝ ZEMĚPISNÝ KEMP

Jiří SUDA

1 Úvod

Rok 2016 se stal již sedmým prázdninovým setkáním úspěšných řešitelů zeměpisných soutěží. Zachovaná tradice přináší pro další rozvoj talentů nové podněty a metody. Letošní kemp byl tematicky věnován Plzni a okolí města. Tradičně se uskutečnil ve dvou dnech společný program s dějepisným kempem. Návštěva Českého krasu a Karlštejna byla zpestřením a vzájemným obohacením při komentovaných výkladech na jednotlivých lokalitách. Sledovaným cílem při výběru lokalit a exkurzí byla myšlenka poskytnout žákům na konkrétních příkladech ukázky vývoje krajiny v čase a ovlivnění krajiny lidskými aktivitami. Součástí kempu byla práce v terénu, pozorování a hodnocení vybraných jevů a především otevřená diskuze.

2.1 Pondělí 22. 08. 2016

Program odborného kempu začínal tradičně společným zahájením ve velkém sále SOUE v Plzni-Skvrňanech. Po ubytování se účastníci zeměpisného kempu sešli na úvodním semináři, kde byli seznámeni s organizačními pokyny a upřesněným programem, Žáci se vzájemně představili, a po té následovala přednáška a beseda o tématech a lokalitách Plzeňského a Středočeského kraje, které byly letos do programu zařazeny. Po obědě se studenti přesunuli do Koterova, odkud se vydali po naučné stezce údolím řeky Úslavy do Božkova.

První zastávkou byla limnigrafická stanice u koterovského mostu. Stanice byla postavena po povodni v roce 2002. Průměrný průtok Úslavy v Koterově činí 3,52 m^3/s, což odpovídá údaji 32 cm na vodočetné lati. Při naší návštěvě byl údaj na vodočetné lati 28 cm, tudíž řekou protékalo méně než průměrné množství vody. S touto souvislostí jsme si ukázali tabulku s ryskou, kam dosáhla povodňová hladina Úslavy při povodni 13. srpna 2002, která je umístěná na rohové zdi protějšího stavení. Ten den protékalo Úslavou odhadem 460 m^3/s, což je pro představu trojnásobek průměrného průtoku Vltavy v Praze. Hladina řeky dosáhla výšky 371 cm a domky na nábřeží byly zaplaveny až do výše dvou metrů. Škody způsobené povodní vedly k rozhodnutí upravit koryto řeky a mostní konstrukci. Ukázali jsme si nově vybudované odlehčovací koryto, které je postaveno tak, že odvádí povodňové vody mimo obydlená území. Vysvětlili jsme si, co znamenají povodňové stupně aktivity a že stoletá či desetiletá voda neznamená, že se opakuje po sto či deseti letech, ale že jde o pravděpodobnost výskytu.

Dalším zastavením byla Koterovská náves. Zachovalá náves, která byla v roce 1995 vyhlášena vesnickou památkovou rezervací, umožnila vytvořit si představu, jakým způsobem byly v minulosti zakládány zemědělské usedlosti, jaký měly půdorys a k čemu sloužily. Pozornost

byla věnována vesnické architektuře. Studenti si namalovali do svých poznámek základní charakteristické znaky, zdobné prvky štítů a vjezdů. Velkou pozornost vzbudily informace o opevnění či případné obraně vsi, které vycházely z půdorysů jednotlivých stavení. Také údaj, že toto území bylo osídleno již v polovině 14. století (potvrzení v písemných pramenech, vzbudil zájem a řadu dotazů.

Zhruba po hodině opouštíme Koterovskou náves a podél toku řeky míříme do míst, kde před 2. světovou válkou stávalo svahové plachtařské letiště. Piloti se spouštěli ze svahu Háje a využívali zhruba 60 metrové převýšení k výcviku plachtění. Upravené přistávací louky v nivě řeky byly později užívány německou armádou a po osvobození sloužily krátce jako polní letiště americké armádě. Dodnes je svah využíván pro paragliding.

Naučná stezka pokračuje k Božkovu a další zastávkou byla tématika říčních meandrů a břehových porostů. Řeky ve svých dolních tocích snižují spád na minimum, což má za následek snížení rychlosti toku, zmenšení hloubkové eroze a naopak zvětšení boční eroze. Boční eroze potom způsobuje vznik meandrů. Boční eroze řeky působí také napříč směru toku. Proudnice řeky neprobíhá jejím středem, ale v zákrutech se přibližuje k strmému, nárazovému (výsepnímu) břehu, který je tak neustále podemílán. Na protilehlém, plochém (jesepním) břehu, je následkem pomalejšího proudění vody a menší hloubce vody vystaven usazování unášeného materiálu. Vznikají zde akumulace usazenin a vytvářejí se pískové lavice. Tvořením meandrů rozšiřuje řeka své koryto a současně vyrovnává spádovou křivku řeky. Příčinou vychýlení proudnice mohou být nepravidelnosti a nerovnosti říčního koryta, říční nánosy, zlomové linie, geologické změny podloží apod. Na konkrétním příkladu meandru byl vysvětlen celý proces vzniku a zániku meandru. Ukázali jsme si slepé rameno, které se postupně zanáší (zazemňuje) a zarůstá. Pokud má řeka dostatek prostoru, vytváří širokou nivu, která byla v minulosti využívána především jako pastvina či louka. Dnes je možné vidět některé části nivy přeměněné na pole.

Méně známou skutečností je minulost spojená s těžbou kyzových (vitriolových) břidlic. Na pravém břehu Úslavy stával v 19. století chemický závod, který vyráběl českou dýmavou kyselinu sírovou, která se nazývala též "oleum". Kyselina se používala k bělení plátna, krajek, k výrobě mazadel, leštidel, střelné bavlny a barviv. Základní surovinou pro výrobu byly kyzové břidlice těžené v údolí Bukové. Vytěžená surovina se drtila a nechávala proplachovat dešťovou vodou či vodou z řeky. Slabý vodní roztok (louh) se jímal a dále zpracovával. Vitriolová huť zde pracovala do roku 1884. V zarostlém údolí lze doposud nalézt zbytky po těžbě (haldy) či zbytky základů objektů a kamenných zdí. Původně přístupné štoly jsou dnes zajištěny.

Posledním zastavením byl Božkov. Původní ves je připomínána ji v polovině 14. století. Jméno vsi vzniklo pravděpodobně z osobního jména Bošek a značilo Boškův dvůr. Tento název Boškov či Boškovo se používal ještě v 19. století. V současnosti je Božkov známý především výrobou lihovin. Firma Stock Cognac Brandy byla založena ve dvacátých letech minulého století a výroba probíhá do současnosti. Asi nejznámějším výrobkem je Fernet Stock, který je nepřetržitě vyráběn od roku 1927.

Naše putování podél Úslavy jsme zakončili na sportovišti u Božkovského ostrova. Prohlédli jsme si regulaci toku řeky, bývalý náhon a současný sportovní areál.

2.2 Úterý 23. 08. 2016

Dopoledne bylo věnováno pravidelnému testování účastníků. Po krátké přestávce a obědě jsme pokračovali v našem programu.

Cílem byla exkurze do provozu Plzeňské teplárenské a. s. Plzeňská teplárenská se zabývá výrobou a dodávkami elektrické energie, dálkovým vytápěním, dodávkami energie chladu, výrobou zelené energie a energetickým využíváním skládkového plynu. Počátek výroby spadá do roku 1975, kdy vznikla potřeba zajistit vytápění pro nově postavená sídliště Slovany, Bory a Košutka. Podnik nejprve zajišťoval dodávky tepla pomocí tří horkovodních kotlů. V 80. letech minulého století začíná druhá etapa rozvoje podniku. Nadále se rozrůstající sídliště vyžadují zajištění dodávek tepla. Přistavují se další kotle a je instalována první turbína na výrobu elektřiny. Třetí etapa výstavby spadá do roku 1998, kdy jsou dostavěny další tři kotle a dvě nové turbíny již mají takový instalovaný výkon, že jsou schopné pokrýt spotřebu elektrické energie Plzně a okolí. Poslední etapa spadá do roku 2009, kdy přibývá další turbína a kotel, který je již stavěn na spalování dřevní hmoty (štěpky). Tím se město Plzeň stává zcela soběstačné z hlediska zajištění elektrické energie a tepla, navíc instalované výkony jsou schopné zajistit dodávky i do okolí města. V současné době je v průměru spotřebováno 1 000 tun uhlí a 400 tun štěpky denně. Velká pozornost je věnována ekologii. Fluidní kotle jsou odsířeny (vápenné mléko) a elektrofiltry odebírají z emisí popílek. Oxidy NO_x jsou separovány a používány pro výrobu močoviny. Popílek a pevné částice z emisí jsou jednak využívány do stavebních materiálů a zásypů, částečně jsou deponovány v Chotíkovské skládce. Navíc 175 m vysoký komín zajišťuje dostatečný rozptyl emisí do okolí (předpokládaný spad až k Berounu).

Jak již bylo výše zmíněno, Plzeňská teplárenská má instalovaný výkon energetických zařízení přes 150 MW, dálkovým vytápěním dodává energie pro všechna plzeňská sídliště, nemocnice a velkou část průmyslových provozů. Další oblastí je výroba energie chladu. Na principu adsorpčního chlazení zajišťuje dodávky do Plzeňského Prazdroje, Fakultní nemocnice Plzeň, Parkhotelu Plzeň apod. Určitě pozoruhodným ukazatelem je stoupající výroba elektřiny z biomasy. V současné době se průměrně za rok spálí až 120 tisíc tun biomasy, což odpovídá asi jedné třetině výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů. Exkurze byla účastníky kempu vnímána velice kladně, což se projevilo i v závěrečném dotazníku.

Příšovská homolka je nejjižnější třetihorní vulkanické těleso v Plzeňském kraji. Na podloží, které je tvořeno prvohorními limnickými sedimenty (jezerními) a třetihorními miocenními usazeninami, vznikl ve třetihorách, v období druhé a třetí vulkanické fáze, povrchový explozivní vulkán. Na geologickém zlomu došlo k výstupu magmatu, který byl doprovázen plynnou složkou. Z nadložních zvodněných vrstev byly s vystupujícím magmatem vyneseny na povrch úlomky sedimentů (xenolity). K povrchu vedla žíla čedičové horniny s kamínkovými brekciemi. Zbytek kuželu vulkánu byl dotvořen struskovým materiálem (popely a tufy), který

obsahuje lapilové kapičky. Dnes je území Příšovské homolky chráněné jako přírodní památka. Ochranu toto území požívá již od roku 1933. Jde o třetí nejmladší západočeskou sopku. Při prohlídce vulkánu se podařilo najít a ukázat několik kapičkových lapil.

Při zpáteční cestě jsme navštívili Chotíkovské lomy, které leží asi 1 km severozápadně od Chotíkova u obce Kůští. Prostor vytěžené bývalé pískovny sloužil do roku 2010 jako ukládací místo pro skládkování tuhého komunálního odpadu. V současné době jsou skládky částečně upraveny na kompostárnu a výrobu skládkového plynu. Větší část je zrekultivována. Studenti se zde dozvěděli informace o odpadovém hospodářství města Plzně, jeho zpracování dříve a nyní. Dotazy směřovaly k třídění a následnému znovu využití odpadových surovin.

Město Plzeň vyprodukuje ročně okolo 42 tisíc tun komunálních odpadů. Podílí se asi 20 % na produkci komunálních odpadů Plzeňského kraje. Takové množství se již nedá pouze ukládat do vybraných úložišť. V současnosti se hledají modernější způsoby využití. Jedním z těchto způsobů je kogenerační jednotka, která využívá vznikající skládkový plyn. Tato metoda byla realizována na části Chotíkovské skládky. Celé zařízení se skládá z kogenerační jednotky, čerpací stanice skládkového plynu a jeho využití při výrobě elektrické energie. Výkon čerpací stanice dosahuje až 150 m^3/ hod.

Zastavili jsme se u nové spalovny komunálního odpadu, kde proběhla živá diskuze o oddálení začátku provozu v důsledku žaloby ekologických aktivistů. Mezi hlavní ekologické argumenty se uvádějí: neúplný (nedostatečný řetězec) sběru, dále méně pracovanější systém recyklace a třídění odpadu. Současný zkušební provoz nedovolil možnost plánované exkurze a prohlídku provozu. Podle získaných informací jsme se dozvěděli, že spalovna bude v letošní zimě vytápět Severní předměstí města Plzně s 50 tisíci obyvateli. Tato "výpomoc" ušetří za topné období asi 75 tisíc tun hnědého uhlí, které by se spálilo při výrobě tepla.

2.3 Středa 24. 08. 2016

Středa byla věnována oblasti Českého krasu a hradu Karlštejn.

Český kras je největším a nejvýznamnějším krasovým územím v Čechách. Rozkládá se zhruba v oblasti mezi Prahou a Zdicemi. Geologicky je řazen do Barrandienu a jeho rozloha činí okolo 144 km^2. Je tvořen usazeninami prvohorních moří z období siluru a devonu. Pás těchto hornin se táhne v délce asi 33 km a v nejširším místě dosahuje šířka asi 8 km. Celé území se nachází v nízkých nadmořských výškách (od cca 500 m n. m. /vrch Bacín 498,8/ do cca 209 m n. m. /hladina Berounky u Karlštejna/). I přes relativně nízkou nadmořskou výšku je celé území tvořeno členitým reliéfem, především díky erozní činnosti Berounky a jejích přítoků. Berounka v některých místech vytvořila úzká údolí až kaňonovitého rázu.

V Českém krasu je evidováno na 680 jeskyní. Jejich délka kolísá od několika metrů až po několikakilometrové složité systémy. Mezi zajímavé unikáty patří nejdelší travertinová jeskyně - jeskyně Svatého Ivana s délkou 30 m. Původní jeskyně byla uměle upravena. Sloužila jako poustevna, později jako podzemní kostel. Nedaleko Koněprus se nachází jeskyně

s nejkomičtějším názvem - V prdeli. Je sice dlouhá pouze 2,5 m, ale zcela jistě nese nejneslušnější název.

Hlavním cílem našeho putování byly Koněpruské jeskyně. Jeskynní systém se nachází v jihozápadní části Českého krasu (Karlštejnská pahorkatina), asi 6 km jižně od Berouna. Jeskyně mají vchod do podzemí ve vrchu Zlatý kůň (475,3 m n. m.), na území přírodní památky Zlatý kůň. Poněkud zvláštně působí na návštěvníky blízkost etážových povrchových lomů - Císařský, Zlatý koník a Houbův lom.

Jeskynní systém Koněpruských jeskyní je dnes největší v Čechách - 2 050 m dosud známých chodeb, třípatrový systém chodeb a výškové rozpětí 70 m. Od roku 1959 je pro veřejnost zpřístupněno střední a vrchní patro v délce 620 m. Komentovaná prohlídka trvá asi 1 hodinu. Průměrná teplota vzduchu se pohybuje okolo 10,5 ^{0}C. Pozoruhodná je výzdoba Koněpruských jeskyní. Počátek jejího vývoje se předpokládá již koncem druhohor, kdy pravděpodobně vznikají krasové dutiny. Během třetihor je prostor krasu podroben vertikálním pohybům v důsledku alpínské orogeneze. Reliéf krasového území je rozlámán, dochází k jeho zmlazení. Nově vznikající říční síť oživuje erozi, v orogenezí vzniklé pukliny umožňují pronikání vody do podzemí. Nálezy nejstarších osteologických pozůstatků dokládají, že podzemní prostory již existovaly v polovině třetihor. Vlastní výzdoba, která je největší atraktivitou pro návštěvníky, odráží dlouhý a komplikovaný proces. Výsledkem jsou dnes v jeskyních aragonitové krystalky, geody s křemennou výplní, excentrické krápníky, kalcitové krystaly a asi nejznámější koněpruské růžice a jeskynní perly.

Po krátkém přesunu je dalším cílem nejnavštěvovanější hrad Českého krasu - Karlštejn. Po čtvrthodinovém stoupání přicházíme ke vstupní bráně. Krátké čekání a již stoupáme po vysokém schodišti hlavní věže do Kaple sv. kříže. Obdivuhodně zachovalý interiér a poutavý výklad průvodkyně nás vrací v představách zpět do doby Karla IV. (odborný text je součástí dějepisného komentáře).

Po hradním zážitku nás autobus odváží přes obec Mokřinu na malé parkoviště na hraně lomu Velká Amerika. Atypický způsob těžby vápenců zde vytvořil velkou vytěženou prostoru se strmými svahy, na jejímž dně je zatopená sníženina, která vytvořila lomové jezírko. Studenti se seznamují s historií těžby, způsobem dobývání a odvozem vytěženého vápence (proražená štola ve spodní partii lomu). Náš krátký pobyt je zpestřen přítomností filmového štábu, který zde natáčí díl připravovaného televizního seriálu.

Na zpáteční cestě navštěvujeme lokalitu Tetínského hradiště. Kolegové dějepisci zde připomínají historický význam hradiště a dvou zachovalých kostelíků v blízké vsi. Společně s dějepisci pozorujeme místní reliéf a ukazujeme si říční terasy, velkou nivu řeky a dopravní koridor, který umožňoval v minulosti průchod touto krajinou. V nedalekém údolí Berounky je vidět opuštěný lom a strmé stěny údolí, které jsou v současnosti přírodní rezervací Tetínské skály. Předmětem ochrany je území s pestrým horninovým podkladem, kde se výrazně uplatnila vedle krasových hornin také erozní činnost Berounky. Na severně orientovaných svazích a skalních stěnách nad údolím řeky se vyvinula společenstva perialpinských rostlin (např.

lomikámen trojprstý, česnek chlumní, hvozdík sivý a kostřavové porosty) a bezobratlých živočichů (řada vzácných druhů plžů a motýlů). Součástí rezervace je jeskyně Turské maštale, která byla v minulosti z velké části odtěžena.

2.4 Čtvrtek 25. 08. 2016

Také čtvrtek byl dnem společného výjezdu s kempem historiků. Tentokrát jsme navštívili Konstantinovy Lázně. Konstantinovy lázně mají ve svém rodném listě napsáno první polovina devatenáctého století. V původně bažinatých lukách u obce Nová Ves vyvěral pramen, kterému místní pro jeho charakteristický sirnatý zápach říkali "smraďoch". Majitel panství, kníže D. Löwenstein, se začal zajímat o jeho využití. Když tehdejší znalci konstatovali, že má léčebnou sílu, začal vyjednávat s novoveskými sedláky o výkupu pozemků. K dohodě nedošlo a sedláci nechali vybudovat první lázeňské budovy, nazývané Staré Lázně. Provoz lázní nepřinášel předpokládané zisky a lázně proto nabídli k odprodeji. Roku 1837 se stávají knížecím majetkem. V této době jsou již známé další čtyři prameny. Jedním z nich je dnešní Prusíkův pramen. Lázně se uvádějí pod názvem Lázně Nová Ves. Roku 1890 jsou úředním výnosem přejmenovány na Konstantinovy Lázně. V současné době zde žije kolem 1 tisíce obyvatel. Městečko je rozloženo v nadmořské výšce kolem 520 m. Prusíkův pramen obsahuje v současné době vodu ze zbývajících pěti pramenů. V knize rekordů ČR je uveden jako pramen, který vykazuje nejvyšší obsah volného oxidu uhličitého. Lázně jsou v současnosti zaměřeny na rehabilitační léčení stavů po infarktu myokardu, po operacích kardiovaskulárního systému, na léčbu a prevenci kardiovaskulárních onemocnění.

Při prohlídce lázní se studenti seznamovali s lázeňskými objekty, parkovou úpravou a sledovali občanskou vybavenost města. Hodnotili upravenost a vzhled jednotlivých staveb, čistotu parků a dostatek doplňků (např. lavičky, odpadkové koše, orientační značení). Výsledky zjištění jednotlivých skupin a jejich postřehy vedly k zajímavé diskuzi, co by bylo podle jejich představ potřeba zlepšit či doplnit.

Dalším tématem a náplní byla práce s mapou a orientace v terénu. Každá skupina obdržela podkladovou mapu, ve které chyběly značky naučné stezky Hradišťský vrch, a buzolu. Vycházeli jsme od parkoviště na křižovatce Plzeňské. Úkolem družstev bylo zakreslit do podkladové mapy trasu, jednotlivé zastávka a pořídit schematický náčrt trasy a zákres průběhu hradištního hradebního pásu. Trasa procházela zalesněným územím, kde orientace byla často ztížená nemožností korekce zákresu kontrolou s okolím či výhledem. Cestou se studenti seznámili s nálezy z hradiště, rekonstrukcí stavby ochranných valů, obranou jednotlivých vstupních bran a předpokládaným životem na hradišti. Jedna ze zastávek byla věnována proměně krajiny z pohledu druhového složení porostů. Závěrečný úsek naučné stezky nás zavedl do povrchového čedičového lomu. Zde si studenti prohlédli sloupcovou odlučnost čediče, dozvěděli se, proč vzniká a k čemu se lomový čedičový kámen používá. Prakticky všichni účastníci si vyhledali v suti kus čediče, který obsahoval krystal olivínu. Po dosažení výchozího místa skupiny odevzdaly vypracované úkoly a zakreslenou trasu v mapovém listě.

Zbytek odpoledne skupiny soutěžily v řešení kartografických úkolů (pochod a vyhledání místa podle azimutu, výpočet výšky stromu, výpočet šířky imaginární řeky, práce se sklonem reliéfu v mapě s pomocí vrstevnic). Pozdní odpoledne jsme zakončili konzumací dobrot v místní cukrárně a návštěvou informačního centra v Konstantinových Lázních.

2.5 Pátek 26. 08. 2016

Poslední den zeměpisného kempu byl nasměrován do Škody Plzeň. Strojírenský podnik Škoda založil Emil Škoda v roce 1866. Letos se tudíž slaví jeho 150. výročí založení. Historie podniku však začíná v polovině 18. století v nedalekém Sedleci u Plzně. V té době Waldštejnovi zakládají malé železárny, které zde vyrábějí do roku 1859, kdy je produkce železa a oceli a její výroba přesunuta do Plzně. Roku 1866 se E. Škoda stává jejím ředitelem a o tři roky později majitelem železáren. Nastává rychlý rozvoj, buduje se nová slévárenská hala, kupují se nové lisy, nastává expanze do Ruska (zastoupení společnosti v Kyjevě). Koncem 19. století již nová společnost zaměstnává přes tři tisíce dělníků a na 250 úředníků. Škodovka zahajuje výrobu parních turbín a plynových motorů. Vyrábí klikové hřídele a vojenskou techniku. Během první světové války se stává nejvýznamnější Rakouskouherskou zbrojovkou. V roce 1923 je zaregistrována obchodní značka Škoda s okřídleným šípem. Součástí koncernu se stává továrna na výrobu aut v Mladé Boleslavi. Ve třicátých letech již Škodovka zaměstnává okolo 30 tisíc zaměstnanců. V době druhé světové války je Škodovka začleněna do zbrojního programu nacistického Německa. V roce 1945 je náletem zničeno 70 % areálu. Po válce je provoz rychle obnoven a podnik se stává jedním z největších průmyslových podniků ve střední Evropě (cca 80 tisíc zaměstnanců). Je spuštěn program výroby bloků jaderných elektráren. Po roce 1990 prochází společnost významnými změnami. Je založena a. s. Škoda. Dochází k privatizaci a založení několika nezávislých společností - Škoda hutě, Kovárny, Škoda Holding. V roce 2004 jsou prodány hutní společnosti ruskému koncernu OMZ, který se následně slučuje a vzniká Pilsen Steel s. r. o.

Exkurze začíná na První bráně, kde nás přebírá pracovnice podniku a odvádí nás do zasedací místnosti. Zde probíhá poučení o bezpečnosti a pravidlech pohybu v podniku. Skupinu přebírá Ing. P. Tázler, který nám ukazuje a vysvětluje, jak pracuje ocelárna. Kde se tekutá ocel přemisťuje pomocí pánví, kde se odlévají ingoty nebo složité odlitky ve formách. Studenti se dozvídají, že ocel se vyrábí ze železného šrotu v obloukových pecích, kam se přidávají doplňkové suroviny (vápno, vápenec). Jedna z pecí je v opravě, takže je možné vidět dvojitou vyzdívku a elektrody, které mají průměr 50 cm. Roztavená ocel se přemisťuje do rafinační pece, kde se přesně zjistí chemické složení a podle požadavků se upraví legováním. Surovina dále prochází vakuováním, kde dochází k odsátí plynů z taveniny. Do taveniny se nechává probublávat argon, který ocel zbavuje nežádoucích nečistot. Tekutý kov putuje do slévárny, kde dochází k jeho přelití do forem nebo do odlévárny, kde se odlívá do kokil.

Ingoty vyjmuté z kokil jsou přepravovány do kovárny. Teplota ingotů dosahuje okolo 650 ^{0}C, kovací teplota se zvyšuje na 900 až 1100 ^{0}C. V kovárně se pomocí lisů opravuje na požadovaný

polotovar. Lisy, které jsme měli možnost si prohlédnout, mají výkon 33 tis. t a 120 tis. t. Tento lis je jedním z největších na světě. Pokud to vyžaduje technologie, dochází u některých polotovarů k následnému kalení. Tento proces probíhá ve vodní nebo olejové lázni. Vykované polotovary se následně přesouvají k další úpravě do obrobny. Zde se pomocí horizontálních a vertikálních obráběcích strojů upravují na finální podobu. Měli jsme možnost vidět zalomené hřídele, hřídele pro větrné elektrárny a nejrůznější části strojů.

Vzhledem k náročnosti a složitosti výroby jsme měli možnost se podrobně podívat, jak se vyrábí ocel a některé části vysoce namáhaných strojů.

Krátká doba po obědě byla věnována vyhodnocení a vyhlášení výsledků soutěže. Úspěšní členové týmů si postupně vybírali upomínkové předměty, které věnoval Plzeňský kraj, a obdrželi účastnické listy. Závěrečná neformální beseda dodala lektorům náměty a připomínky na příští kemp a ukončila čekání na přijíždějící rodiče.

3 Závěr

Průběh a výsledky zeměpisného kempu 2016 lze hodnotit pozitivně. Hodnocení účastníků, které se objevilo v dotaznících a v reakcích zúčastněných na besedách a neformálních rozhovorech, bylo v drtivé většině kladné a velmi pozitivní a potěšující. Žáci a studenti západočeských škol projevovali v týdnu naplněném vycházkami, přednáškami a exkurzemi skutečný odborný zájem, ale také pozornost, soustředěnost a zvídavost. Studijní soustředění, kterými odborné kempy pro děti skutečně jsou, kladou vysoké odborné i volní nároky. Velice pečlivě proto lektoři připravují témata a lokality pro příští kemp a reagují na připomínky a náměty studentů.

Cesta, kterou Plzeňský kraj se Střediskem služeb školám nastoupily, je přínosná a vložený čas a peníze se zcela jistě vracejí v osobnostním a odborném rozvoji talentovaných žáků, kteří kempem procházejí. Řada účastníků se zúčastňuje opakovaně a opakovaně se umísťuje na předních místech všech čtyř kategorií Zeměpisné olympiády.

Našim cílem je i pro příští rok zachovat kontinuitu v zájmu o zeměpis u talentovaných žáků. Pokud bude podpořen i příští rok projekt Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji, jsme připraveni nabídnout pestré a široké spektrum témat, exkurzí a soutěží pro úspěšné řešitele Zeměpisné olympiády.

4 Použitá literatura

HAJŠMAN, J.: Průvodce naučnou stezkou Údolím Úslavy. Plzeň 2015. ISBN 978-80-260-0201-7.

KONĚPRUSKÉ JESKYNĚ. Správa Jeskyní ČR. Průhonice 2011. 32s. ISBN 978-80-87309-12-4

KUMPERA, J.: Západní Čechy od A do Z: historie, památky, příroda. Praha, 2003. ISBN 80-7306-060-4.

MACKOVČIN, P. a SEDLÁČEK, M.: Střední Čechy. Chráněná území ČR XIII. Praha 2005. ISBN 80-86064-87-5.

MACKOVČIN, P. a SEDLÁČEK, M.: Jeskyně. Chráněná území ČR XIV. Praha 2009. ISBN 978-80-87051-17-7.

MÍSAŘ, Z.: Český masiv. Praha 1983.

REKORDY ČR. PŘÍRODA. Bratislava 2001. 206s. ISBN 80-8067-025-0

http://www.skoda.cz/cs/o-spolecnosti/spolecnosti-skoda

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0koda_(podnik)

http://www.konstantinovy.cz/cz/

http://odpady.plzen.eu/mesto-a-odpady/skladka-chotikov/skladka-odpadu-chotikov.aspx

http://www.pltep.cz/

5 Kontakt na autora

PaedDr. Jiří Suda
jirisuda@email.cz

ODBORNÝ KEMP ČESKÉHO JAZYKA

Blanka HEJTMÁNKOVÁ

1 Úvod

V letošním kempu českého jazyka pro nadané žáky se sešlo celkem deset talentovaných účastníků. Rekordem byl počet chlapců – kromě sedmi děvčat se totiž zúčastnili i tři talentovaní češtináři (dosud býval maximálně jeden, pokud vůbec nějaký ☺).

Kemp se konal opět v posledním srpnovém týdnu a během něho se účastníci setkali s mnoha zajímavými lidmi – novinářkou Jaroslavou Světlíkovou a jejím manželem grafikem a autorem divadelních plakátů či ředitelkou knihovny Helenou Šlesingerovou. Bonbónkem bylo setkání se zakladatelem divadla Semafor – grafikem, hercem a autorem mnoha písní Jiřím Suchým. Svou přednášku, tentokrát o literatuře doby Karla IV. (jako vždy nesmírně zajímavou), připravil pravidelný host kempu prof. Viktor Viktora.

Lektorky dr. Marie Hanzová, dr. Blanka Hejtmánková a dr. Eva Schneiderová společně připravily zajímavé praktické setkání s českým jazykem, letos především v duchu významného výročí narození Karla IV. v propojení s jazykem písňových textů – historických, ohlasových i současných. Za významnou pomoc patří dík všem přednášejícím a pracovníkům navštívených institucí – Knihovně města Plzeň, Národnímu divadlu i Semaforu.

Kemp byl tedy věnován: literatuře doby Karla IV., současné literární tvorbě v západočeském regionu, práci knihovníka, novináře, rozhlasového reportéra, divadelní plakátové tvorbě a písňovým textům (J. Suchého, J. Žáčka, J. Nohavici či Karla Kryla a vlastním). Důraz byl kladen, stejně jako v předchozích kempech, na osobní prožitky účastníků a jejich bezprostřední vyjádření.

2 Program

Program kempu pro nadané – český jazyk
ve dnech 22. – 26. 8. 2016 v Plzni

„Český jazyk – řeč králů i písní“
(zaměřeno na osobnost Karla IV. a písňové texty, ale též divadlo a poezii a další aktivní přístupy k literatuře a jazyku)

Každý z pěti dnů kempu měl různé zaměření. Účastníci se dostali do různého prostředí, kde se pracuje s českým jazykem. Měli možnost prohlédnout si Národní divadlo včetně prostor běžným návštěvníkům nepřístupným, navštívit divadlo Semafor, prohlédnout si výstavu „Plzeň – město krásné knihy“, dozvědět se mnoho zajímavého z práce knihovníka, hravou formou si prohloubit znalosti z literární teorie a mnoho dalšího.

pondělí 22. 8. Plzeň regionální

- úvodní zahájení kempu
- Pojďme si něco přát aneb Dotkněme se andělíčka (tradiční zahájení kempu u andělíčka)

Knihovna města Plzně slaví 140 let
- výstava „Plzeň, město krásné knihy“
- setkání s ředitelkou Mgr. Helenou Šlesingerovou, popř. PR Mgr. Janou Horákovou

Od novin ke knize, od ilustrací po plakát
- setkání s manželi Světlíkovými

úterý 23. 8. doteky Karla IV. v Plzni

Literatura doby Karla IV.
- přednáška prof. Viktora Viktory
- příležitostné tisky, vzácné tisky, bibliofilie
- četba oceněných textů ze soutěže Evropa ve škole 2016

Divadla národu nejmilejší
- Národní divadlo a jeho scény
- divadlo Semafor, fenomén divadel malých forem

středa 24. 8. Praha divadelní

Národní divadlo od sklepa po půdu – 135 let prvního otevření ND
- prohlídka běžně přístupných i nepřístupných prostor

Káva s Jonášem
- setkání s Jiřím Suchým v divadle Semafor

čtvrtek 25. 8. český jazyk v lidových a autorských písních

Pracujeme s písňovými texty
- vliv lidové písně a folklóru na písňové texty
- poetismy v písňových textech
- hudba doby Karla IV.
- konkrétní vytvoření textu k nápěvu

pátek 26. 8. Plzeň poetická

Vždyť trocha poezie nikoho nezabije
- další pokračování recitačního kurzu
- práce s texty karolinskými a semaforskými

- ukončení kempu, hodnocení

3 Úkoly

Cílem projektu bylo využít životní a čtenářské zkušenosti účastníků, jejich úrovně zvládnutí českého jazyka, jejich osobního zájmu a na základě toho jim poskytnout mnohdy netradiční pohled na český jazyk. Letos byly vybrány zajímavé aktivity podněcující ke kreativitě. Účastníci měli za úkol např. graficky i literárně vytvořit pamětní list či napsat písňový text na současnou, dosud nezveřejněnou melodii.

Rozsáhlejší i drobné úkoly jednotlivých dnů spočívaly ve zformulování konkrétního pocitu či zamyšlení nad významem slov a dějů do literární (v jednom případě i výtvarné) podoby. Setkali se však i s úkoly ne úplně jednoduchými: napsat fejeton a vlastní písňový text na jednu ze zadaných melodií, což někteří tvořili zcela jistě poprvé.

1. **140 let s knihovnou**
   a. úloha knihoven
   b. publikační činnost KmP
2. **vyšší formy publicistiky**
   a. úloha českých a mezinárodních novinářských organizací
   b. reportáž a fejeton – rozhraní publicistiky a umělecké tvorby
   c. vlastní tvorba – „Jak jsem se dostal mezi talentované češtináře“
3. **záblesky renesance v literatuře doby Karla IV.**
   a) přednáška prof. Viktora Viktory
   b) Karel IV. – Legenda o sv. Václavu
4. **Národní divadlo**
   a. seznámení s historií a současností naší první scény
5. **„káva u Jonáše“**
   a) vytvořit pamětní list
   b) nacvičit písničky ze Semaforu
   c) beseda s Jiřím Suchým o jeho tvorbě a divadle Semafor
   d) literární dotvoření pamětního listu – „za tohle setkání Vám patří dík“
   e) epilog: předání pamětních listů na vernisáži výstavy v SVK Plzeň
6. **práce s písňovými texty**
   a. literárně teoretický rozbor umělých písňových textů
   b. jazykový test z materiálu lidových písní
   c. vlastní tvorba písňového textu na nově zkomponovanou melodii
7. **trocha poezie na závěr**
   a. práce s veršem, větným důrazem a mnohovrstevnatostí stavby textu
   b. principy dramatizace a její úloha při poznávání vrstev
8. **tří střípky z kempu**

140 let s Knihovnou města Plzně

Naše celotýdenní putování jsme zahájili výstavou „Plzeň – město krásné knihy 2016 aneb Čtvrt století publikační činnosti pod křídly Knihovny města Plzně“ v mázhauzu radnice, kde nás PR Knihovny města Plzně Mgr. Jana Horáková seznámila s publikačními aktivitami knihovny:

„…Pokud pro prezentaci publikačních aktivit Knihovny města Plzně volíme období čtvrt století, neznamená to, že plzeňská knihovna začala v roce 1990 „vařit z vody načisto“ – některé publikace, většinou odborné, vyšly tiskem již dříve, ale byly to sporadické ediční počiny. O to více je za nimi nutno hledat pečlivou a dlouhotrvající odbornou knihovnickou práci týkající se především bibliografií…

Pod heslem (a hlavním názvem) „Plzeň – město krásné knihy“ představila Knihovna města Plzně vždy v pětiletých intervalech plzeňské ilustrátory, ex-libris, bibliofilie i vztahy formy a obsahu.

Zaměření výstavy na publikační činnost není náhodné. Všechny představované tituly nebyly vydány přímo knihovnou, na všech se ale nějakým způsobem podílela – přišla s nápadem na vydání, poskytla základní prostředky pro přípravu, zázemí redakci. V dobách začátků spolupracovala knihovna s nakladatelstvím Fraus. Zvláštní úlohu hrají:

- **Pro libris** – spolek, který byl založen s cílem podporovat, propagovat a vydávat nekomerční literární tvorbu regionálních autorů.
- **Ason-klub** – klub mladých a nezavedených autorů a s ním spojená edice tzv. Malých knížek vycházejících ve svépomoci s autory.
- literární měsíčník **Plž** (**P**lzeňský **l**iterární **ž**ivot) s ochutnávkami tvorby mladých – Začínajícím západem
- **Kruh přátel knižní kultury** založený v roce 1992. Ten se sice zaměřil na pořádání veřejných programů, ale v jedné etapě svého působení vydával programové měsíčníky doplněné krátkými literárními texty. Stal se také iniciátorem vydání deseti svazků Vavřínu zeleného a zlatého, dedikační poezie ze sbírek Josefa Grubera, kterou medailony jubilujících autorů opatřil prof. Viktor Viktora.

Při návštěvě Knihovny města Plzně jsme se od její ředitelky Mgr. Heleny Šlesingerové dověděli spoustu informací z historie:

- byla založena v lednu 1876, v dnešních prostorách secesní budovy v ulici Bedřicha Smetany sídlí od roku 1960
- během jejího trvání vzrostl knihovní fond z původních několika stovek knih na současných téměř 450 tisíc
- ve více než dvaceti provozech po celém městě poskytuje vedle veřejných knihovnických služeb také rozsáhlé služby informační, připravuje kulturní a vzdělávací programy, publikuje

a byli jsme překvapeni, kolik činnosti Knihovna města Plzně vyvíjí pro malé čtenáře.

vyšší formy publicistiky

Setkání s Jaroslavou Světlíkovou, členkou Syndikátu novinářů ČR a mezinárodní federace novinářů (IFJ), spolupracovnicí plzeňského rozhlasu a divadelní recenzentkou bylo velmi podnětné. Nejen že vysvětlila role, rozdíly a nástrahy všech možných novinářských organizací, ale i léčky různých forem publicistiky.

Osobnosti, s nimiž ji svedla dohromady její profese, jsme jí upřímně záviděli a odnesli si nejen knížku fejetonů PhDr. Marie Ulčové (bývalé ředitelky plzeňského Národopisného muzea, kde jsme byli loni) „Moji milí, drazí“, o jejíž vydání se paní Světlíková zasloužila, ale též zážitek z nahrávky krásně bohatého fejetonu o češtině.

Ten je prý z publicistiky nejtěžší – tak si ho frekventanti zkusili:

Jak jsem se dostal(a) mezi talentované češtináře (fejeton)

Šárka Kučerová

Žila, byla jedna malá holčička. Nenosila červenou pláštěnku, nelákaly ji perníčky, nikdo jí nebránil sáhnout si na šípek. Byla to úplně obyčejná holčička, a přece, milé děti, zažila něco, co leckteré z vás nezná. Proto teď zavolejte své rodiče, ať si tuhle pohádku čtou s vámi.

Holčička žila s maminkou, tatínkem a malým bráškou. Tatínek chodil každý den do práce (to tak tatínkové dělají) a maminka zůstávala s dětmi doma. Ne snad proto, že by nechtěla chodit do práce, i doma jí bylo vždy dostatek, nýbrž proto, že maminka měla jeden veledůležitý úkol. S holčičkou myly nádobí, vytíraly, uklízely hračky, žehlily, ale – a to bylo hlavní – pusy jim u toho jely jako kolovrátky. Zpívaly, říkaly básničky, rýmovaly, brebentily, komentovaly slovotvořily, zkrátka mazlily se s tou češtinou, jak se patří.

Z holčičky byla holka, z holky děvče, z děvčete dívka, až se z dívky stala slečna. A ta slečna už za dobu zpívání, rýmování a všech těch jazykohrátek měla slov plnou hlavu. Měla tak plnou hlavu, že jí slova tekla pusou, nosem, ušima a ona je chytala na papír. A ta moje chycená slova se všem tak líbila, že jsem teď tady, na kempech pro talentované, mezi talentovanými češtináři. Děkuji ti, ty moje ukecaná mámo, žes nikdy nezavřela pusu.

Michaela Augustinová

Existuje množství otázek, které někdo považuje za nezodpověditelné. Kdo jsme? Kam jdeme? Proč vždycky prší, když si nevezmu deštník? Jak se Augustinka dostala mezi nejlepší češtináře?

Dovolím si navázat na problém poslední, patrně nejzávažnější. Vzhledem ke skutečnosti, že k danému jevu došlo opakovaně, by se hodilo ho objasnit. Myslím, že řešení se lze dopídit, když si posvítíme na prvotní příčinu aneb Olympiádu v českém jazyce.

Hned školní kolo se zadrhlo. Šedivě průměrná gramatika šla ruku v ruce s umouněným slohem. Ruka ruku myje, takže se konal postup, byla jsem však poslední z postoupivších.

V okresním kole jsem se snažila dát správný tvar odpovědím z mluvnice, vybrousit sloh k dokonalosti a naleštit svou matnou reputaci, jaká zmátla rodinu i učitelku češtiny. A neohromila jsem ani zde – mistryně tesařka se utla.

Kraj přinesl ovoce a kyselým jablíčkem zalepil pusu soupeřům. Jakmile vyšuměla opojná hrdost z plodů vlastní práce, pustila jsem se do sběru šťavnatých informací o naší mateřštině. Do úmoru jsem orala pole češtiny, aby půda byla připravena pro sklizeň.

Šílené úsilí v ústředním kole a veškeré brázdění slovníků odměnila 1. cena, jakási třešnička na dortu. (Kdybych si tenkrát přečetla Čapkův Zahradníkův rok, mohla být úroda bohatší).

Jak jsem se tedy prosadila mezi úspěšné češtináře? Měla bych odpovědět lehce: Těžko!

Vít Adamovský

Jak jsem se dostal mezi talentované češtináře? Toť otázka, jelikož tentýž fejeton bych si rád sám o sobě přečetl, abych se to dozvěděl….

O talentu jako takovém to podle mne úplně není. Neboť a protože. Lidé se nedělí na talentované češtináře, průměrné češtináře, trochu češtináře, nečeštináře a „jaký i/y je ve slově bydlet“. Zásadní rozdíl je mezi tím, zda člověk UMÍ či HOVOŘÍ česky… I já jsem se pravděpodobně ocitl v té druhé části „rodilých mluvčích“. Mohl bych si tedy do svého životopisu (nikoli curricula vitae nebo hůř „sívíčka“) napsat český jazyk slovem i písmem.

Narozdíl od mnohých… Bohužel. Češtinář by totiž měl být každý! To by mělo být povinností každého občana ovládat jazyk své země. A v tom já vidím ten posun a odpověď na vaši otázku. Jakmile mi přijde zpráva: „Cus. Vydel si tuto?“ nebo „Posly my d.u.“ nejdříve se štípnu do předloktí, a když sen neodchází, soukám ze sebe ztěžka odpověď. Mně prostě asi není lhostejné, jestli napíšu BYCH s tvrdým y nebo s měkkým. Tak pardon!

A zrovna fenomén Facebook je Rájem lingvistiky. Dokáže mne rozesmát, když někdo velkým písmem hrdě a svědomitě uveřejní status: „Bich se radči nevyděla!“ Jo, slečno, já tebe taky ne… A pod statusem této češtinářky napsáno: zobrazit překlad z chorvatštiny. Zjevně ani vševědoucí internet jazyk kmene tohoto děvčete nezná. Přitom je Češka a píše česky! Nebo je o tom přinejmenším přesvědčená.

Neříkám, že mluvím bůhvíjak spisovně nebo nepoužívám zkratky či vtíravé anglicismy, ale dokážu vnímat rozdíl mezi češtinou, která se, obrazně řečeno, má používat ve dne a která v noci.

„Já nikdy nepřečetl ani leták z Billy.“ slýchávám poměrně často. Dnešním lidem se bohužel při slově KNIHA vybaví nějaké sedmisetstránkové Dějiny *výroby dlažebních kostek* nebo *Rozdíly mezi jadernou a subjadernou fyzikou v aplikované praxi*. Ale v každé knize je příběh, který nás učí česky. A správně. Protože to psal onen češtinář (pojem chápejme jako člověk nebývající lhostejný k jazyku českému, tudíž mateřskému). Ne holčička z Facebooku, co bi se radči nevyděla. A mnozí si to odmítají připustit a přesvědčují sami sebe, že čtení je jen výhradně pro zarputilé češtináře.

Reakce mého kamaráda (18) je toho důkazem. Leták z Billy nečte, protože Billu u nás nemáme. Tudíž neúspěch. Letos ale musel do školy přečíst knížku, která se zprvu zdála hrozivá. Poté mi povídá: „Mne to úplně dostalo, to bylo snad poprvé, co jsem přečetl knížku! Nikdy by mne nenapadlo, že čtení je tak zábavné. Musím jít hned do knihovny pro další!“ Na jednu stranu mým tělem projela vlna bolesti, ale na tu druhou mne zalila tak nějak radost, že na to přišel na dnešní poměry relativně brzy!

Stát se češtinářem tedy tkví v tom, vnímat, co a jak píšu a zda správně! Snažit se vyjádřit co nejpřesněji a neodbýt své sdělení lidu jen proto, že česky snad umím – vždyť jsem Čech! Nebuďme lhostejní a mluvme opravdu česky! A češtinářů bude celé Česko!

P. S.: Kdo se chce učit cizí jazyky, musí především ovládnout ten svůj!

A tím končí mé lingvistické okénko!

Kateřina Škorvánková

To by mě vskutku zajímalo, jak se přihodí něco takového, jako že jsem teď tu, pokoušejíc se vysvětlit onu podivnou skutečnost vlastní přítomností mezi češtináři, ač sama se cítím býti spíše fyzikem.

Jedenáctého dubna.

Ráno. Jakási síla drží peřinu přetaženou přes mou hlavu tak pevně, že ani s největším úsilím nejsem schopná ji překonat a z postele vylézt. Asi gravitace, řekla bych. Když ale budík začíná již po desáté svou uječenou árii, je síla gravitační překonána silou odporovou a já vstávám a onen zvuk (skutečně odporný) vypínám. Hledám nějaký reprezentativní oblek. Vždyť dneska jedu na olympiádu. Z češtiny.

Pozdější ráno. Cesta vlakem. Žádná parní lokomotiva, nýbrž pěkná, zcela elektrifikovaná vlaková souprava.

Ještě trochu pozdější ráno. Začíná mě bolet hlava. To asi ten ranní budík. Nebo že by spíš atmosférický tlak?

Brzké dopoledne. Místnost plná lidí, test plný gramatických chytáků, a moje hlava oproti tomu jedna velká černá díra.

Dopoledne. Píšeme test. Samá malá písmena (i ta velká na začátcích vět jsou dost malá). Ještěže jsem si vzala čočky.

Před polednem. Téma na sloh zadáno. Po půlhodině přemýšlení se mi rozsvítilo! A propiska lítá po papíře…

Poledne. Vše odevzdáno. Čeká nás pauza na oběd, naštěstí relativně dlouhá. Po takovém výkonu člověku vyhládne.

Odpoledne. Vyhlášení výsledků. Od konce. A teď už jsou u pátého místa a moje jméno pořád nezaznělo? Čtvrtá? Vážně? A že můžu jet na kemp? Se samými talentovanými češtináři? Tak to je bomba.

Pane Newtone, Ohme a Jamesi Watte, pane Pascale, Hawkingu a Otto Wichterle a také pane Edisone, Einsteine a Nobele, díky Vašim objevům i jim navzdory jsem teď tam, kde teď jsem. Mezi talentovanými češtináři.

Jakub Vonášek (úryvek – závěrečná část)

Nesuďte věci na první pohled. Každá nová zkušenost je skvělá. Ať už vám dá málo, nebo hodně. Nikdy nevíte, co vás čeká. Všechny nové informace, poznatky a noví lidé mi dodali odvahu a důvěru pro příští rozhodování. Kupříkladu jestli třeba pojedu na tyto kurzy i příští rok?!?

Jaroslav Beneš (úryvek – úvodní část)

Každý dělá, co umí. S tímto výrokem si dovolím nesouhlasit. Denně vídám spoustu lidí, kteří to, co umí, nedělají, a to z různých důvodů…. Druzí lidé zase dělají, co neumí. A i takových je velmi mnoho. Vidíme je všude. Na ulici, ve škole, na poště, v hloučku fotících turistů, v autobusech i kavárnách…

Jedním z nich jsem i já. Tato schopnost strkat nos do věcí, jimž nerozumím, dostala mne šťastným řízením osudu mezi talentované češtináře…

záblesky renesance v literatuře doby Karla IV.

Na přednášku pana profesora Viktory jsme se všichni těšili, protože jsme tušili, že pan Viktora zase vytáhne z rukávu nějaký trumf, jímž nás překvapí. Nemýlili jsme se. Zjištění, že nebýt husitských válek byla naše literatura součástí světové renesance už od jejího počátku, nás trochu rozesmutnila, ale na druhou stranu nás mohlo potěšit, že český humanismus přinesl světu Jana Amose.

V karolinském tématu jsme pokračovali i po přednášce, když jsme debatovali o množství publikací s tímto tématem a potěšili se bibliofilskými a příležitostnými tisky: od zakládací listiny UK přes Legendu o sv. Václavu sepsanou samotným Karlem IV., Ódu na Karlovy Vary, kterou kromě jiných (i cizích) autorů sepsal Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, až po současnou dětskou knížku Lucie Seifertové Pohádka o králi Karlovi.

Karlovu Legendu o sv. Václavu, jejíž opis jsme dostali, neměl ani pan profesor. ☺

Národní divadlo

O naší první scéně, Národním divadle, známe ze škol a dalších informačních toků mnohé, a tak jsme se těšili, že si informace ověříme na vlastní kůži, když slavnou budovu prošmejdíme „od sklepa po půdu“. Návštěva předčila očekávání, Národní se opravdu předvedlo. Nad rámec běžných prohlídek jsme se dostali na balkón slavného foyeru, k trigám i do (právě opravovaných) prezidentských salónků. Dokonce v rámci technických kontrol interiéru hlediště před námi spustili slavnou Hynaisku a vytáhli do prostoru půdy velkolepý pět metrů vysoký a dvě tuny těžký lustr. Nádhera.

káva s Jonášem

Na setkání s Jonášem jsme se připravovali od počátku kempu – ve třech fázích: když jsme se už jako prázdninový domácí úkol učili zpívat písničky pánů Suchého a Šlitra (Míša Augustinová, Lucka Metličková a Jakub Vonášek i hrát), když jsme se Zdeňkem Světlíkem, členem Unie výtvarných umělců, vytvářeli pro Jiřího Suchého své koláže a když se literárním dodatkem z koláží staly po semaforské návštěvě pamětní listy následně panu Suchému předané 13. září 2016 ve Studijní a vědecké knihovně na vernisáži výstavy méně známých kreseb a litografií, jíž odstartoval „Suchý literární festival“ věnovaný tomuto všestrannému umělci k jeho říjnovým 85. narozeninám.

Ve středu jsme však předali pamětní list profesionální, vytvořený panem Světlíkem.

Nahrávky a fotografie jsou přílohou sborníku. ☺

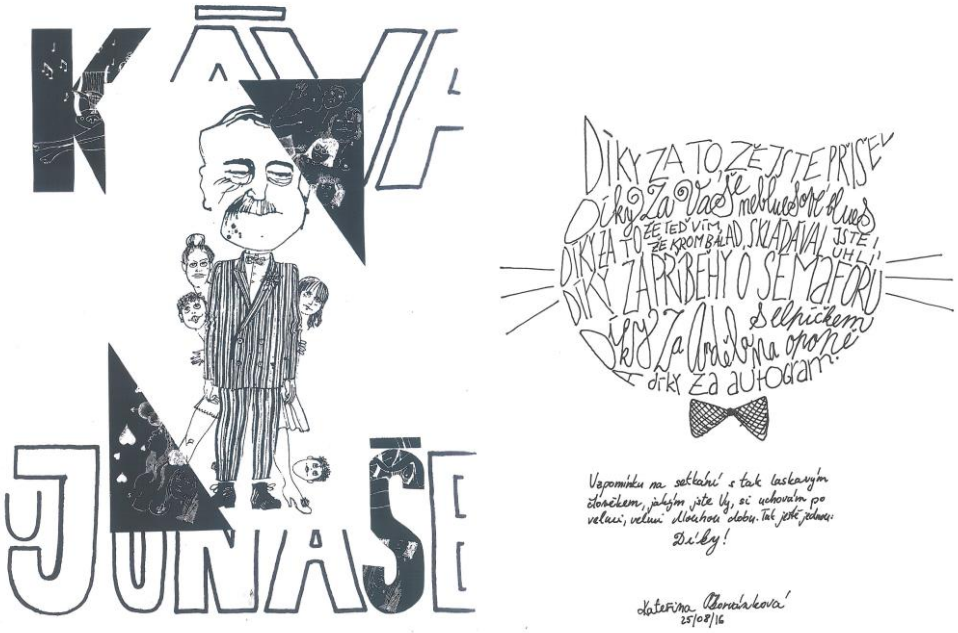

Za tohle setkání Vám patří dík

Vít Adamovský

Lucie Metličková

Michaela Augustinová

Děkovné blues

Vyjádřit Vám chci své díky
za zážitek ze setkání.
Bylo sladší nad perníky,
efektnější než mé hraní.

Slíbit s jistotou Vám mohu,
že opona nezavře se
za vzpomínkou plnou slohu
Vašich písní. Věčnost snese.

Vděčím Vám za krásné chvíle,
jež nebyly bez humoru.
Zelenou Vám dávám čile
na soukromém semaforu.

Šárka Kučerová

Ten chlapík má pod krkem motýla
a žlutý tulipán na klopě.
Vždycky vám tuze rád zazpívá
vesele, mile a ochotně.

Zná dobře tuláky toulavý
i děti školou povinné,
pomůže, poradí, pobaví,
pramínek vlasů ti ustřihne.

Do rytmu Babeta poskočí.
Neotálej, už se rozvášni!
Vždyť máš po babičce klokočí.
Děkujem za všechno, Jonáši!

Jako dík za přemilé setkání.

Kateřina Bílková

Za dnešní setkání Vám patří opravdu srdečný dík. Občas se mi nechce věřit, že existují lidé jako Vy, vtipní na každém kroku a oplývající laskavým slovem. Děkuji za velmi příjemně strávené chvíle a vytříbené umělecké zážitky.

Karolína Kahounová

Za toto setkání Vám patří dík

Nejkrásnější chvíle našeho života
poznáváme za zavřenýma očima
Tohle rozhodně nebyla ulita nesplněných přání
Všechna slova byla k mání

Za toto setkání Vám patří díky,
nemůžu o tom jen snít
Chtěla jsem jen říct:
Nekonečnost nikdy nemohla být kratší
nežli na dosah ruky delší

Nekonečnost vepsání do dějin věků
a písně, básně našich světů
skládající se z těch hlasů:
Za toto setkání Vám patří díky
ač vše nestihli jsme si říct.

práce s písňovými texty

Práce s písňovými texty nespočívala jen v rozborech poetiky písňových textů zpěváka, textaře a herce Jiřího Suchého, Jaromíra Nohavici či politických písní Karla Kryla, ale setkali jsme se i s hudbou doby Karla IV. a na písních lidových jsme procvičili tvarosloví, pravopis i lexikologii.

Třeba:

Jaký je význam slova šupoce a šohaj a proč jsou slova v písničce psána s „ú“

*Co sa to **šupoce** za tú stodolú,*
šohajovi koně, šohajovi koně,
šohajovi koně vody nemajú…

nebo

Jaké je to hezké dva kováři v městě,
*dva a dva kováři **na rynku**.*
*Jeden koně **kuje** a druhý miluje*
*ša a **šafářovic** Andulku.*

- Kde se nacházeli kováři, říkáme-li na rynku?
- Jaký je první pád tohoto slova?
- Uveď spisovný tvar zájmena přivlastňovacího.
- Nahraď slovo kuje slovem stejného významu.

nebo

Ovčáci, čtveráci,
*vy jste naši **vičku***
i tu čočovičku vypásli
To je lež, jako věž,
nebyla to vička,
ani čočovička,
byl oves.

- Od jakých slov jsou odvozena slova vička a čočovička?
- O jaká slova se jedná?
- Vytvořte stejně odvozeninu od slova ovčák **//** *oves - žito - ječmen - pšenice*
- Najděte slovo nadřazené ke čtyřem z uvedených slov.
- Jaký význam má dnes slovo čtverák?
- Najděte slova s podobným významem.
- Od slova čtverák vytvořte další odvozená slova se stejným slovním základem.
- Napište 7. pád mn. čísla od slova lež.
- Jakým slovním druhem může být slovo lež

…a najdete všechny pravopisné chyby v písničce stažené z internetu?
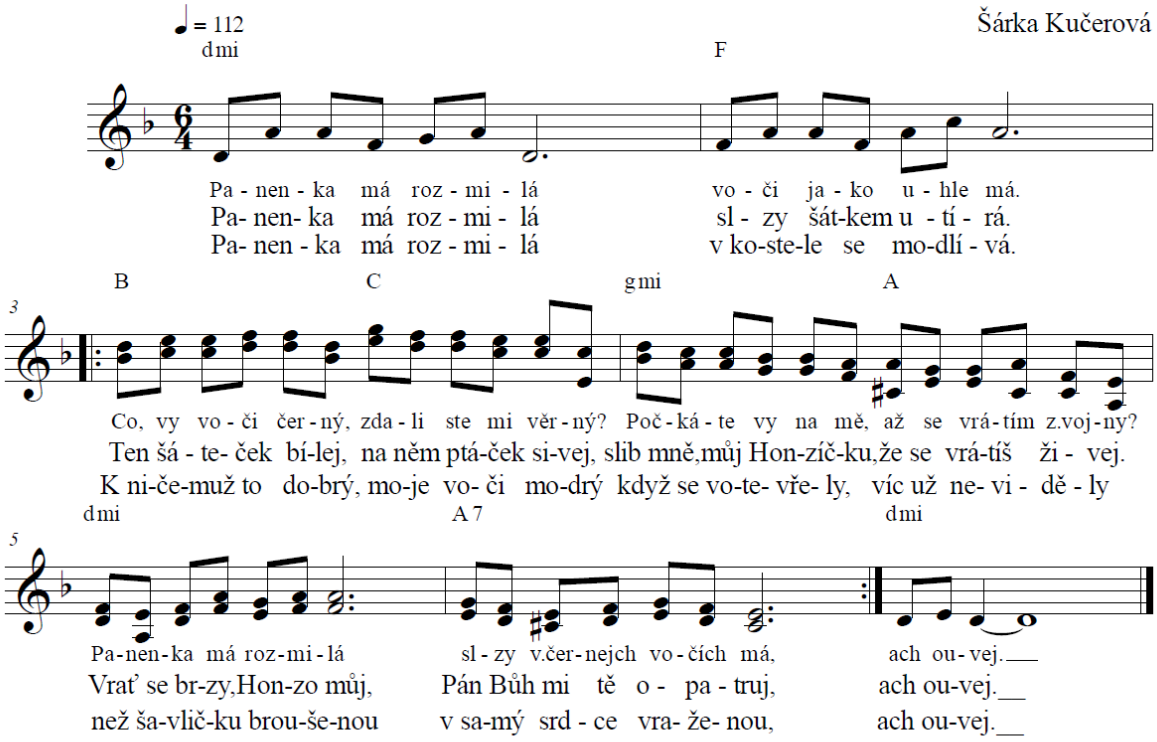
Na okoř je cesta jako žádná ze sta,
roubená je stromama.
Když du po ní v létě, samoten na světě,
sotva pletu nohama.
Na konci té cesty trnité, stojí krčma jako hrad.
Tam zapadli trampi, hladový a sešlí,
začli sobě notovat.

Pěkným oříškem bylo vytváření textů k pěti nápěvům, které pro nás zkomponovala mladá plzeňská skladatelka, studentka plzeňské konzervatoře Sára Soukupová. Úkol byl splněn, vzniklo osm písní, které by se daly tematicky rozřadit do pěti skupin:

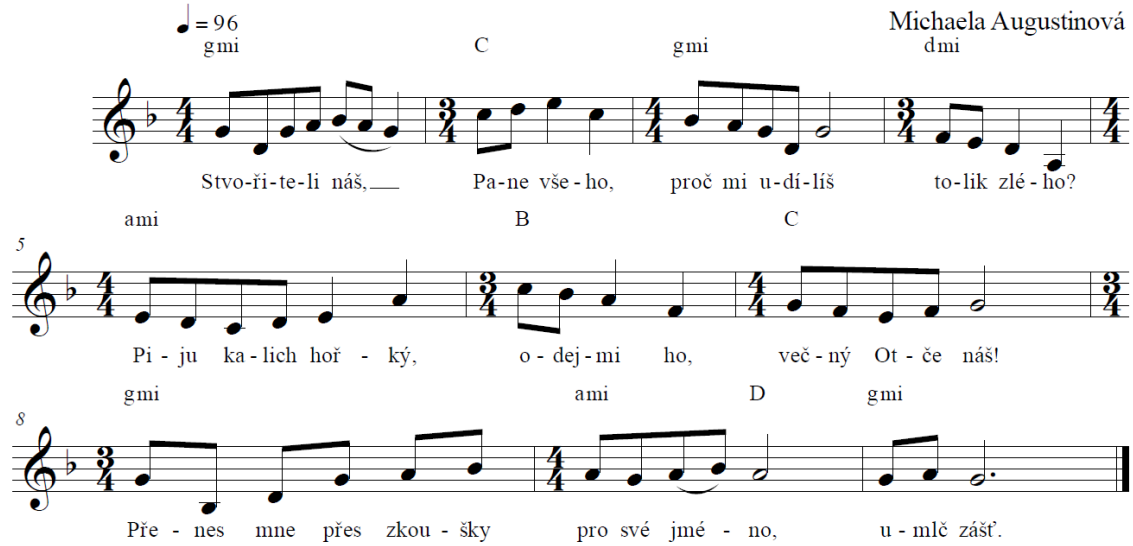
1. duchovní D1
2. historická B1, D2
3. příležitostná C
4. kramářská A
5. lidová B2, E1, E2

Tři z nich (B2 – lidová balada, D1 – modlitba a E – vtip) si můžete poslechnout v podání dalších studentů konzervatoře – Jany Šístkové a Rostislava Floriana – v příloze tohoto sborníku. ☺ Nahrávku realizoval účastník kempu Jakub Vonášek se svým kolegou Filipem Vavřičkou, doprovod zaranžovala a hrála Michaela Augustinová.

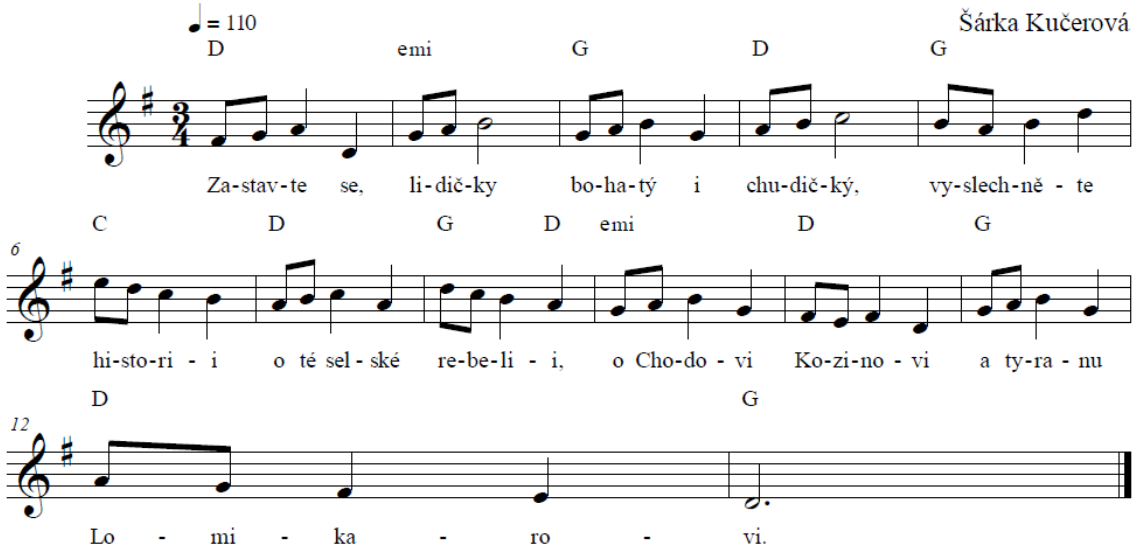
Melodie B

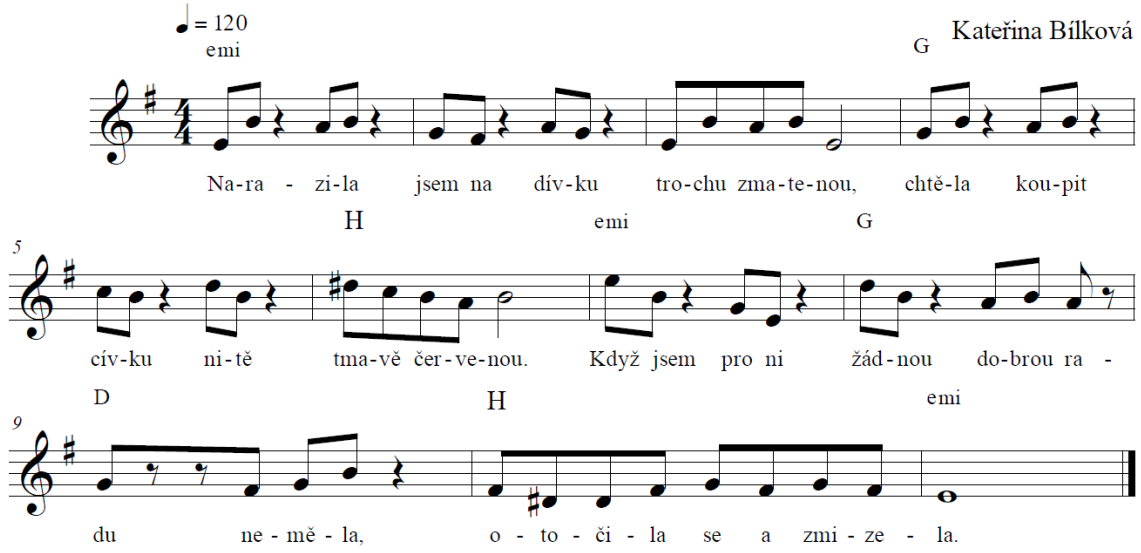
Melodie D

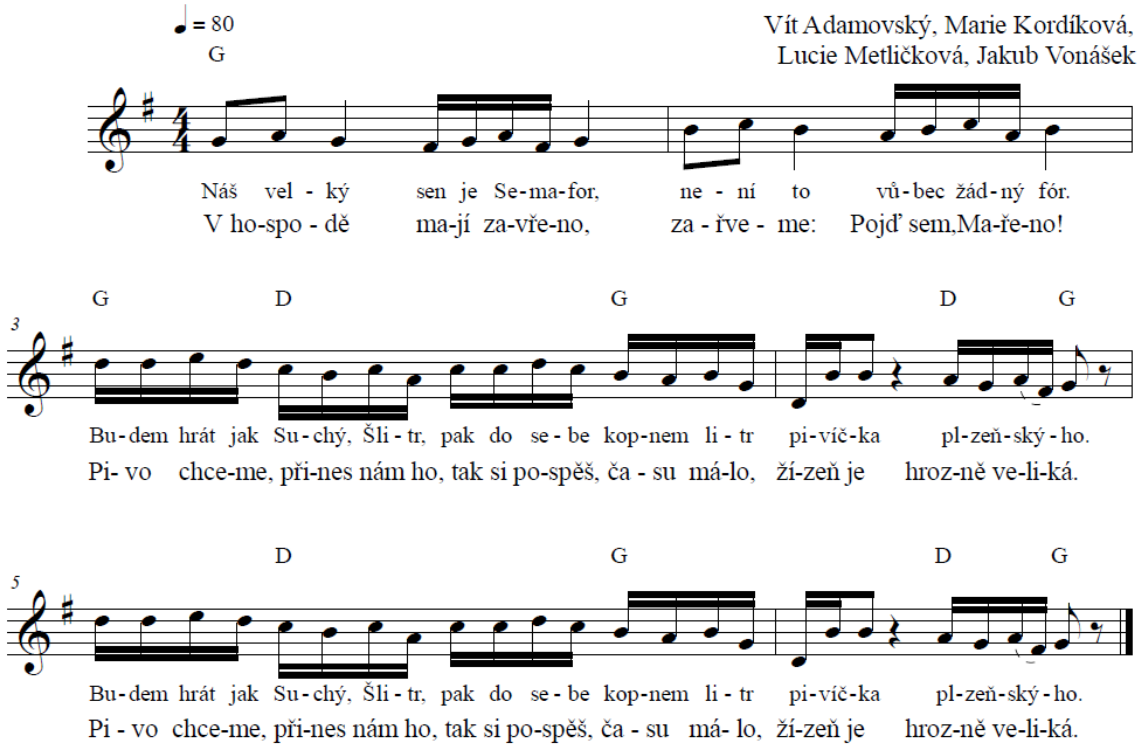
Melodie A

Melodie E

Melodie C

trocha poezie na závěr

Závěrečné páteční dopoledne kempu bylo tradičně zasvěceno poezii. Pokračování práce s básnickými texty bylo tentokrát věnováno jak jinak než Jiřímu Suchému a poznávání možných vrstev stavby textu jeho poezie.

K tomu byla využita technika dramatizace textu – odhad nutných a možných postav v textu, jejich charakteristika a úloha. Následným rozdělením rolí se pak objasnily vrstvy básně a bylo možné je správně přetlumočit.

Tak schválně, kolik nutných / možných postav objevíte v každé části úryvku Suchého Dvacátého století?

I.
Cikánský baron jsem já
Křičí tenor
Oficír sahá slečně Mici
Na koleno
A zatím první vzduchoplavci
Lámou světové rekordy

Mě každá cikánka zná
Zpívá tenor
Se kterým první subreta
Je na kordy
Telegrafní dráty opřádají zeměkouli
Pavučina je čím dál hustší
Jednou se do ní chytí poslední skřivánek
A bude konec poezie
Předvídá básník Ypsilon
V plačtivém dojetí
Nám nám narodil se
Člověk dvacátého století

II.
Dej pokoj Tarzane
Křičí žena na psa
Co to zvíře dneska tolik vyje?
Smrt je nablízku
Šeptá stařenka
Co sedí na stoličce nedaleko kamen
Dej pokoj Tarzane
Rezavý pes se tváří provinile
Ale kňučet nepřestává
A zatím na nároží volá vyhláška
Muže do zbraně
Smrt je nablízku
Šeptá stařenka
A pes Tarzan štěká a vyje štěká a vyje

tři střípky z kempu

Tři střípky z letošního kempu

Vítek Adamovský

1. střípek
Rozhodně nejzajímavější částí kempu bylo setkání s panem Suchým. Na vlastní oči jsme viděli legendu, popovídali si s ní a někteří (ti hudebně nadanější z nás) si i zahráli na prknech Divadla Semafor písničky právě pana Suchého. Byl to zážitek, který nám mnozí záviděli (a podepsanou fotografii také…).

2. střípek
Při výletu do Prahy jsme také absolvovali prohlídku Národního divadla. Celá prohlídka byla nádherná a zajímavá. O dechberoucí zážitek se však postaral lustr visící nad hledištěm. Myslím, že jsme měli neopakovatelnou možnost vidět jeho údržbu, kdy byl celý tento kolos vytahován nahoru do prostoru nad stropem. Divadlo bylo najednou zšeřelé a dostalo úplně jinou atmosféru.

3. střípek
Velmi příjemné bylo i setkání s manželi Světlíkovými v plzeňské kavárně Íčko. Jejich přednáška, historky i rady, jak úspěšně literárně tvořit byly velmi poučné a dalo nám to zas jiný pohled na žurnalistiku a tvorbu divadelních plakátů. Třešničkou na dortu se stalo potom samotné vyrábění plakátu, kdy jsme každý vytvořil takové malé dílko, které jsme i s děkovným vzkazem předali Jiřímu Suchému v Divadle Semafor.

Michaela Augustinová

První střípek z češtinářských kurzů
vyburcoval by antverpskou burzu
čirostí své drahocenné látky.
Pan Viktora projev má vždy hladký.

Druhý střípek zlatu podobá se,
které spadlo v nestřeženém čase
z lustru, nebo z opony. Či skřítek
z Národního uloupl pár smítek?

Barva slunce, trávy, rudých třešní
sytě září, jak by střep byl dnešní.
Voní kávou, totiž dechem písní
Suchého a schůzkou zákulisní.

Jára Beneš

1. střípek
Velmi silným zážitkem pro mne bylo první setkání s naší skupinou a mé počáteční zmatení, které pominulo hned první den odpoledne.
2. střípek
Po několika činorodých hodinách se paní Schneiderová usmála a rozdala nám mluvnické testy.
3. střípek
Seděli jsme v Semaforu a čekali na pana Suchého. Ještě než jsme ho mohli vidět, bylo jasné, že je tady, protože s ním přišla vlna energie a dobré vůle.

Kateřina Bílková

První, na co si vzpomenu, když mi řeknete „kemp češtiny“, je rozesmátá tvář Jiřího Suchého. Než jsem odjela, věděla jsem o Semaforu a této velké české osobnosti pramálo – znala jsem texty písniček, co jsme zpívali při hudební výchově, pár řádků mého sešitu připadalo právě na tato jména, nejspíš jsem je někdy měla v písemce, ale podařilo se mi téměř všechno zapomenout. Věděla jsem, že pana Suchého potkám, a proto jsem si před kempem sehnala knížku „Knížka aneb co mne jen tak napadlo“, ale přecenila jsem se s časem a přečetla dvacet stránek. Večer před setkáním jsem propadla panice a do noci studovala všechny materiály, co jsem našla na internetu, i Knížku. Strašně jsem se bála, že něco zkazím. Ale později, když jsem seděla v Semaforu, mi došlo, že se nebylo čeho bát. Pan Suchý je výjimečná osobnost a bylo mi velkou ctí ho potkat. To, co o něm teď vím, by se na jednu stránku sešitu nevešlo, a tak by to mělo být.

Jestli mě něco opravdu mile překvapilo, byla to krásná náhoda s oponami. V jeden den jsme šli totiž do Semaforu i do Národního divadla. Národní divadlo jsme si prošli, prohlédli všechna proslulá místa a viděli všechna ceněná umělecká díla včetně Ženíškovy opony. Nikdy mě nepřestane fascinovat její krása, to jakým způsobem přihlížejícím sděluje vlastenecké myšlenky i fakt, že byla namalována během šedesáti dnů. Odpoledne jsme přišli do Semaforu a po uvítání nám pan Suchý nabídl, že nám ukáže jeho oponu. Spustil dolů plátno, na kterém byla jeho vlastní verze Ženíškovy opony. Přemaloval proslulou oponu po semaforovsku. Mohla jsem jen zírat, usmívat se a začít věřit na náhody.

Třetí věcí, která mi vytane na mysli, je strach. Na kemp jsem jela s hrůzou. Jací tam budou lidé? S kým budu bydlet? Přežiju to vůbec? Nepřečetla jsem si Knížku! S těmito myšlenkami jsem poprvé potkala dvanáct lidí, se kterými jsem těch pět dní měla strávit. Bála jsem se jich. První den hodně. Všichni vypadali, že všechno vědí a znají a já jediná jsem neměla o ničem ani ponětí. Po nějaké chvíli mi ale došlo, že jsou to jenom lidi. Sice vědí hodně a víc než já, ale nejsou neomylní a jsou úžasní, už jenom proto, že jsou to češtináři. Bála jsem se úplně zbytečně. Teď už to vím. Jsem ráda, že jsem na kemp jela!

Karolína Kahounová

– Jako první zážitek bych ráda vybrala návštěvu Národního divadla, kterou jsme podnikli ve středu 24. srpna. V jedné z nejznámějších a nejnavštěvovanějších budov Prahy jsem se byla podívat poprvé a musím poznamenat, že šlo o hezký zážitek! Prohlídka mi přišla přímo kouzelná, nahlédla jsem do všech zákoutí této velkolepé stavby a dokonce do jejích tajemství… Dozvěděla jsem se nové věci, o nichž jsem dříve neměla ani ponětí.

Vlastně jsem měla štěstí, protože naučné prohlídky ND se o letní pauze běžně nepořádají – ale nám, jakožto nadějným češtinářům a literátům, byla umožněna. A co mi přišlo ještě lepší… Jelikož v té době probíhala příprava na nový divadelní rok, dostala jsem možnost spatřit proslulou oponu Vojtěcha Hynaise. A jako třešnička na dortu se opraváři zrovna v naší přítomnosti podívali na obrovský, zářivý, dvoutunový svícen! Sama paní průvodčí říkala, že vidí podruhé v životě, jak ho vytahují nahoru nad prostory hlavního sálu, kde se odehrávají představení.

Šlo o tři štěstí a náhody zároveň, které mi rozjasnily den.

– A dostávám se k bodu číslo dva. V hlavním městě České republiky jsme odpoledne měli navštívit divadlo Semafor a pana Suchého. Hudebníci z konzervatoře se naučili některé písničky, které jsme mu plánovali zahrát (a ostatní mohli zpívat, i když tohle už značně pokulhávalo). (Já jsem se bohužel neměla moc času se na písně mrknout, týden před kempem jsem byla na táboře, a navíc mě bolelo v krku…)

Po obědě, který se sestával z obložené bagety, ovoce a sušenky, jsme vyrazili na krátkou procházku „přírodnější“ částí Prahy 6. Obešli jsme místa na sezení, židle kavárny, zvláštní půjčovnu knih a dorazili ke starému omšelému klavíru, který stál na konci jedné ulice. Někoho (samozřejmě už nevím koho) napadlo, že bychom se mohli blýsknout na veřejnosti – a zároveň před setkáním s panem Suchým protrénovali vystoupení.

Nebudu jmenovat, kteří dva mladí lidé se chopili klavíru a saxofonu – však oni už vědí.

Slyšela jsem, jak hudba pana Suchého proudí vzduchem jako melodie samotné harmonie. Polední sluníčku nás laskalo hřejivými paprsky, až bych zapomněla, že sedím v největším městě naší země! Lidé procházeli kolem, zastavovali se… a mám dojem, že někdo dokonce pořídil fotky.

Najednou přiběhla malá holčička, která poskakovala do rytmu písní, jako je *Krajina posedlá tmou* nebo *Motýl*. Některým přišla pro smích, ale ona se nenechala hned tak odradit…!

Moc se mi líbila atmosféra poklidné Prahy.

Když poslední tóny dozněly, vydali jsme se do divadla Semafor. O jmenovaném zážitku si můžete přečíst v bodu tři.

– Myslím, že tohle zmíní většina, ne-li všichni účastníci – zadání *Tři střípky z letošního kempu* přímo *nabádají* napsat o panu Suchém!

I když jsem pro něj už vytvořila báseň, kterou si ve sborníku snad budete moct přečíst, nedalo mi to.

Známý divadelník, hudebník, skladatel, básník a výtvarník… přišel do podzemí Semaforu, kde jsme na něj čekali. Nejdřív jsme se představili a řekli něco o sobě, pak začalo hraní skladeb a písní, rozdávání dárků, povídání – a v neposlední řadě vysvětlení, co znamenají jednotlivé postavičky na semaforské oponě! (Hádejte, kdo ji namaloval.)

Bohužel jsme se pana Suchého nestihli zeptat na všechno, co jsme chtěli, neboť měl naplánovanou další akci.

Ačkoli shledání přibližně trvalo jen hodinu, náramně jsem si ho užila! Myslím, že Jiří Suchý je velmi sympatický, duchaplný, vtipný a stále kreativní člověk.

Na závěr bych chtěla poznamenat – možná jste si všimli, že z češtinářského kempu, který byl pískem a vodou, se utvořilo sklo, jež se rozlámalo pouze do střípků středního tvaru. Středečních střípků.

Maruška Kordíková

1) Pan profesor Viktor Viktora – z jeho přednášky o literatuře doby Karla IV. museli všichni hltat každé jeho slovo!

2) Národní divadlo od sklepa po půdu – dalším nezapomenutelným zážitkem byla prohlídka ND, prostor veřejných i těch, kam se „obyčejný smrtelník“ nedostane.

3) Semafor a Jiří Suchý – největší „rýhu“ ve mně ale udělal střípek z divadla Semafor a setkání s legendou, panem Jiřím Suchým. Nejlepší je asi to, že všechno bylo tak moc spontánní, nenaplánované a úžasné! No a řekněte, kdo se může pochlubit, že zpíval Malé kotě s jeho tvůrcem ☺

Šárka Kučerová

Tři střípky? To by byla dost chudá mozaika na to, kolik jsme toho za těch pár dní zažili. Vždyť jsme celý týden kolem dokola obložili tím nejkrásnějším dílem z malých třpytivých kousíčků vzpomínek. V té skládance je každý člověk tím střípkem, každý má svůj osobitý tvar i barvu. Každý zážitek, každá příhoda má svůj kamínek. Společné přání u andělíčka, posezení se Světlíkovými, nekonečné znalosti pana profesora Viktory, stoupající lustr Národního divadla, nádherná opona v Semaforu, Marol, Krylovy texty, pět melodií beze slov, všechny ty věci jsou součástí mozaiky. Nezapomenutelné mozaiky z kempů českého jazyka 2016.

Lucka Metličková

Každý z nás by mohl napsat o třech největších nebo nevšedních zážitcích z kempu českého jazyka. Jenže těch by podle mě bylo na celou knihu. A jelikož tedy není úplně snadné

vybrat pouze tři, chtěla bych přiblížit pohled na nejdůležitější střípky, které nás všechny pojily dohromady.

Jsou to naše milé lektorky, bez kterých by tyto letní kurzy nemohly vzniknout. Každá z nich oplývá elánem a nadšením a svým způsobem je originální a vlastně jedinečná. Všechny mají velký smysl pro humor, takže se s nimi člověk rozhodně nenudí! Jsou to právě ony, kdo zprostředkovává zajímavá a nezapomenutelná setkání.

Zkrátka a dobře jsou nenahraditelnou součástí a srdcem celého kempu. Touto cestou bych jim chtěla za všechno, co pro nás před, během i po kurzech dělají, moc poděkovat. Vím, že za každou přednáškou, besedou nebo setkáním stojí mnoho úsilí, času a trpělivosti. Proto si toho si toho moc vážím a jsem ráda, že nemusíme (podobně jako kemp biologů) chodit šest hodin po Plzni a hledat jednu rostlinu.

Katka Škorvánková

Vybrala jsem tři události, zážitky, okamžiky, které mi utkvěly v paměti. Samozřejmě, že setkání s panem Suchým bylo neobyčejné a vždy, když si na ně vzpomenu, se musím usmívat. Ale chtěla jsem vybrat ty, na které by se mohlo zapomenout – a to by byla škoda ☺.

Střípek první. Nůžky, lepidla a kresby Jiřího Suchého. Vytvořit kolážovaný plakát „Káva u Jonáše" s pomocí pana Světlíka, to jde samo.

Střípek druhý. Strop Národního divadla se otevřel a dvoutunový lustr je pomalu vytahován vzhůru. A nejednou je hlavní sál bez lustru. Něco takového člověk často nevidí.

Střípek třetí. Praha – Dejvice. Vedle trávníku, kde sedíce pod stromem jsme obědvali, nachází se venkovní kavárna s pianem. Díky klavíristovi Kubovi, saxofonistce Lucce a dalším zpívajícím členům kempu rozléhá se „Malé kotě" Vítězným náměstím. Pohlazení to pro duši.

To jsou moje tři střípky. Neobyčejně výjimečné. Stejně jako celý kemp.

Jakub Vonášek

Ze všeho nejprve bych rád poděkoval paní Hejtmánkové za nabídku účastnit se vůbec tohoto kempu a také všem lektorkám letošních kurzů za skvěle vybraný program. Skutečně dostat se na tak pozoruhodná místa a setkat se s tak významnými osobnostmi, to se každému jen tak nepoštěstí. Rád bych zde však vyzdvihl tři významné chvíle, které mi utkvěly v paměti a na které jistě nikdy nezapomenu. Většina z nich se týká naší návštěvy Prahy.

Nejdřív jsme navštívili Národní divadlo. Nebyla to však jen obyčejná prohlídka. Provedli nás od „základního kamene" až po samotný balkon. Spustili nám dokonce oponu, kterou maloval Vojtěch Hynais. Mohli jsme si ji tak do detailů prohlédnout, což se nám skutečně vyplatilo, neboť se později naskytla možnost porovnat ji s jinou oponou. Ale o tom až v dalším odstavci. Velkým štěstím pro nás také bylo, že právě při naší návštěvě byl zvedán velký lustr, jenž osvětluje celý sál. Probíhala totiž generální kontrola veškerých systémů v divadle. Zvedání trvalo neuvěřitelných 7 minut. Nepopsatelný zážitek. Nakonec bych mohl zmínit ještě prohlídku prezidentského salonku.

Další návštěva, a můj druhý zážitek, se odehrával v divadle Semafor. To je poněkud rozdílné divadlo od toho „Národního". Není to honosná budova. Není zde velký sál s obřím lustrem. Semafor je moderní divadlo s malým, k mému překvapení až komorním sálkem. Nebyli jsme však zde kvůli prohlídce, ale kvůli setkání s velkou osobností českého divadelního průmyslu, Jiřím Suchým. Nešlo ani o klasickou besedu plnou povídání. Tento den byl plný překvapení. A jedno jsme připravili my pro pana Suchého – měl jsem tu čest zahrát před ním společně se svou kamarádkou, malou blonďatou saxofonistkou Luckou, písničky, které sám Jiří Suchý složil nebo interpretoval společně třeba s Jitkou Molavcovou. Pro mě jednoznačně největší

zážitek celých kurzů, a také jeden z největších v mém životě. Pan Suchý se však nenechal zahanbit a na oplátku nám zazpíval jeden ze svých slavných kousků. Na závěr, jelikož je i malířem, nám ukázal oponu semaforského divadla, kterou sám maloval. Jak jsme mohli vidět, byla to krásná recese na Hynaisovu oponu v Národním divadle. A zde máme právě to porovnání obou…

Třetí zážitek se netýká už ani tak Prahy, ale celých kurzů obecně. A tím je skvělá, vtipná a pohodová atmosféra. Během celého toho týdne jsme se tak nasmáli a užili si společně spoustu krásných chvil. Ať už u kafíčka s dortíčkem, na zmrzlině v parku, nebo u společenských her. Za celé prázdniny jsem si nikde tak neodpočinul a nepobavil se tak jako zde.

Bylo to úžasné!

5 Použitá literatura

Čapek, K.: **Jak se co dělá. Sloupky**. Československý spisovatel. Praha 1973. Jak se co dělá 9. souborné vydání. Sloupky 1. souborné vydání. 22-060-73

Česká abeceda. Nejmenší nezávislé nakladatelství, Praha 1997. ISBN 80-901526-5-1

Čornej, P.: **Dějiny zemí Koruny české**. Praha 1992. Paseka. 1. vyd. ISBN 80-85192-29-2

Hasištejnský z Lobkovic, B.: **Óda na Karlovy Vary**. Karlovy Vary 1992. Median, bibliofilské vydání, 2. ze 139 výtisků

Horáček, M.: **O české krvi otců vlasti**. Lidové noviny 2004. 1. vydání. ISBN 80-7106-704-0

Karel IV.: **Legenda o sv. Václavovi**. Praha 2008. Bonaventura – bibliofilská edice EVA. 44. ze 120 číslovaných výtisků. ISBN 80-85197-47-2

Kryl, K.: **Kníška Karla Kryla**. Mladá fronta, Praha 1990. ISBN 80-204-0206-3

Kryl, K.: **Země Lhostejnost**. Torst, Praha 2012. ISBN 978-80-7215-428-9

Kryl, K.: **Texty písní – Spisy I**. Torst. Praha 1998. ISBN 80-7215-076-6

Nepil, F.: **Dobrou a ještě lepší neděli**. Granát. Horní Bříza 2002. 1. vydání. ISBN 80-901242-0-8

Nepil, F.: **Tělověda / Jazykověda**. Radioservis. Praha 1992. 1. vydání. ISBN 80-86460-05-3

Nepil, F.: **Dobré a ještě lepší jitro**. SNTL. Praha 1990. ISBN 80-03-00283-4

Nepil, F.: **Apokryfy z éteru**. Vydavatelství a nakladatelství Novinář 1989. ISBN 80-7077-060-0

Nepil, F.: **Pohádková lampička**. Nakladatelství Tiskárny Vimperk. ISBN 80-85618-05-2

Seifertová, L.: **Pohádka o králi Karlovi**. Praha 2012. Petr Prchal. 1. vydání. ISBN 978-80-87003-32-9

Suchý, J: **Větší lexikon pro zamilované**. Praha 1990. Klokočí. 2. vydání. ISBN 80-900277-0-9

Suchý, J: **Proč mají v zoologické zahradě klokana**. Praha 1991. Práce. 1. vydání. ISBN 80-208-0202-9

Suchý, J: **Sto povídek aneb nesplněný plán**. Praha 1993. Svoboda. 2. vydání. ISBN 80-205-0317-X

Suchý, J: **Kolik očí má den**. Praha 1987. Melantrich. 1. vydání. 32-024-87

Suchý, J: **Dítě školou povinné**. Praha 1990. Albatros. 1. vydání. ISBN 80-00-00179-9

Suchý, J: **To nejlepší z Jiřího Suchého**. Praha 1990. Scéna. 1. vydání. ISBN 80-85214-03-2

Suchý, J: **Písničky**. Praha 1969. Československý spisovatel. 1. vydání. 22-133-69

Suchý, J: **Knížka aneb co mne jen tak napadlo**. Praha 1986. Panton. 1. vydání. 35-103-86

Suchý, J: **Med ve vlasech**. Plzeň 1970. Západočeské nakladatelství. 1. vydání.

Suchý, J.: **Vzpomínání** (od Reduty k Semaforu). Melantrich Praha 1991. ISBN 80-7023-084-3

TGM, Obrazový reikviář k 60. výročí úmrtí Presidenta Osvoboditele. Praha a Litomyšl 1997. EDUCA ve spolupráci s nakladatelstvím Augusta a.s. Litomyšl a Supraphon a.s. Praha. ISBN 80-86048-07-1

Ulčová, M. **Moji milí, drazí** 1. a 2. díl. Regionální tisk Plzeň, Nadace 700 let města Plzně. 1. vydání. ISBN 80-238-3011-1, 80-238-3011-2

Žáček, J. **Bajky**. Nakladatelství M. Švarce - Šulc a spol. Praha 2000. ISBN 80-7244-031-4

Žáček, J.: **Idioti mají přednost**. Nakladatelství Šulc a spol. Praha 2001 ISBN 80-7244-068-3

sborníky: Probuzení Barbořiných varhan, Evropa ve škole 2015-2016, Daniel 2016 aj.

6 Kontakt na autora

PaedDr. Blanka Hejtmánková
Konzervatoř Plzeň
blanka.hejtmankova@seznam.cz

7 Přílohy (klikněte na odkaz)

Píseň 01_D1_modlitba
Píseň 02_B2_lidová balada
Píseň 03_E_vtip

Video
01_Vítezné_Trvalo to rok (na ulici)
02_Semafor_Dobře placená procházka
03_Semafor_Krajina posedlá tmou